

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit

Sisälllys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	1
SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	2
SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	18
TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI	31
RUOTSIN KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ	31
RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ	42
VIERAAT KIELET	50
ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ	50
MATEMATIIKKA	62
BIOLOGIA	79
MAANTIETO	94
FYSIIKKA	108
KEMIA	118
TERVEYSTIETO	128
USKONTO	144
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	151
HISTORIA	158
YHTEISKUNTAOPPI	165
MUSIIKKI	172
KUVATAIDE	182
KÄSITYÖ	187
LIIKUNTA	192
KOTITALOUS:	202

OPPILAANOJHAUS	210
LIITE 1. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ SAAMEN KIELI	210
LIITE 2. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ ROMANIKIELI	216
LIITE 3. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ OPPILAAN OMA ÄIDINKIELI	221

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä		Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan		Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti	Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan.

					ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	melko monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata oppilasta monipuolistaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	S1	Oppilas monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puheesityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puheesityksen Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun puheesityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää valmistellun puheesityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohteita.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohdita, miten voi taitojaan kehittää.

tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä							
Tekstien tulkitseminen							
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnessa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioida lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteen tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohtensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia,	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta	Oppilas osaa valita, käyttää ja	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen

sia valita, käyttä, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä		maan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.		asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjauttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla. Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita. Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoituspääasiallisia ja kohderyhmiä ja merkityksiä. Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamien merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan	S2	Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Oppilas osaa käyttää tavanomaisia lähteitä	Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vai-	Oppilas osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti.

<p>arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla</p>		<p>tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>		<p>Oppilas osaa nimetä muutaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.</p>	<p>ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>heet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa arvioida erilaisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.</p>
<p>T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudentlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuuntelu-</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas tutustuu itselleen uudentlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä sy-</p>	<p>Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää eritellyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen</p>	<p>Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia</p>

ja katselukoke- muksiaan ja nii- den jakamisen keinoja sekä sy- ventämään ym- märrystä fiktion keinoista		ventää ymmär- rystään fiktion keinoista.				ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan kei- noja.	fiktion monitul- kintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista op- pilasta ilmaise- maan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla mo- nimuotoisia teks- tejä sekä auttaa oppilasta tunnis- tamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtei- taan tekstin tuot- tajana	S3	Oppilas oppii il- maisemaan aja- tuksiaan kirjoitta- malla ja tuotta- malla monimuo- toisia tekstejä sekä tunnistaa vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Monimuotoisten tekstien tuotta- minen ja tekstin tuottamisen tai- tojen kehittämi- nen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinker- taisia tekstejä. Oppilas osaa ni- metä jonkin vah- vuutensa tai ke- hittämiskoh- teensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyyppi- siä tekstejä ohjei- den mukaan. Oppilas osaa ku- vata itseään teks- tien tuottajana ja nimetä muuta- mia vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan.	Oppilas osaa tuottaa tavoit- teen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eri- tellä vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen so- pivia tekstejä. Oppilas osaa ar- vioida vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana ja pohtia, miten voi taito- jaan kehittää.
T11 tarjota oppi- laalle tilaisuuksia tuottaa kertovia,	S3	Oppilas oppii tuottamaan ker- tovia, kuvaavia,	Tekstilajien hal- linta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinker-	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kan-	Oppilas osaa tuottaa itsenäi- sesti erilaisia

kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimedialaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja		ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimedialaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.		taisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	taa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan pa-	S3	Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	Tekstin tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saa-

lautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana							maansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksoittaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokatessaan. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

						viestintäteknologiaa hyödyntäen.	
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuulun tai nähdyn pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Oppilas osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostaa kielen ilmiöistä, tunnistaa	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä.
--	----	--	--------------------------------	---	--	---	---

<p>nostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia</p>		<p>kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>		<p>Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.</p>	<p>Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.</p>
<p>T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuden ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjota</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>	<p>Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus</p>	<p>Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden pääalajit.</p> <p>Oppilas on lue- nut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden pääalajien tyypillisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista.</p> <p>Oppilas on lue- nut osan luku- vuosittain sovi- tuista teoksista.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muuttaman teoksen ja kirjailijan niihin.</p> <p>Oppilas on lue- nut lukuvuosi- tain sovitut teok- set.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita.</p>

oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen							Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin, auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä ja tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.	Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9

7.lk	8.lk	9.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
<p>T1</p> <p>Oppilas harjoittelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas oppii tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osaa toimia aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä selkeästi.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja vakuuttavasti.</p> <p>Oppilas osaa ottaa toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p>

Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.	Oppilas harjoittelee valmisteltujen ja spontaanin puheenvuorojen pitämistä.	Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron.
		T4 Oppilas osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vaihtoehtojaan ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen
T5 Oppilas harjoittelee tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja. Oppilas harjaantuu arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	T5 Oppilas osaa käyttää tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja. Oppilas osaa arvioida lukemisensa kehittämistarpeita.	
T6 Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	T6 Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	T6 Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttaa ja laajentaa käsite- ja sanavarastoaan.
	T8	T8

	Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas osaa arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti.
	T9 Oppilas tutustuu uudenlaisiin fiktiivisiin tekstilajeihin. Oppilas monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.	T9 Oppilas syventää ymmärrystään fiktion keinoista. Oppilas monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas ilmaisee ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.
T11 Oppilas harjoittelee tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä. Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	T11 Oppilas tuottaa kertovia, kuvaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä. Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	
T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa.	T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.	T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.

Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.		
<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan.</p>
	<p>T14</p> <p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja.</p> <p>Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä.</p> <p>Oppilas harjoittelee toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja.</p> <p>Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet. Oppilas toimii eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T15</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin.</p> <p>Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T15</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin.</p> <p>Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T15</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekistrien ja tyylien välisiä eroja.</p>

<p>T16</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p> <p>Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T16</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p> <p>Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja joitakin alalajeja sekä on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T16</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p> <p>Oppilas tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä tuntee suomalaisen kulttuurin juuria.</p> <p>Oppilas on lukenut sovitut kirjat.</p>
		<p>T17</p> <p>Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.</p>

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkain koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutussuhteen rakentaminen	Oppilas osallistuu ennakoitaviin koulun vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Oppilas osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla koulun vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Oppilas toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja soveltavasti puhettaan tilanteen mukaan.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median	S1	Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Oppilas ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa.

puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja							Oppilas pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1	Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.	Esiintymistaidot	Oppilas ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai kertoo jostakin omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla. Oppilas täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	Oppilas valmistee ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen itselleen läheisestä aiheesta. Oppilas ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Oppilas valmistee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Oppilas ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas valmistee ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Oppilas ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnessa, laajentamaan	S2	Oppilas hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten ja monimediaisten tekstien tulkinnessa	Tekstilajitaidot puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnessa	Oppilas ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan.	Oppilas tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja.	Oppilas tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä.	Oppilas erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä

<p>sana- ja käsitevarantoon, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipillisten vihjeiden perusteella</p>		<p>ten tekstien tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantoon, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päätelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipillisten vihjeiden perusteella.</p>		<p>Oppilas tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista.</p> <p>Oppilas ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.</p>	<p>Oppilas ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden.</p> <p>Oppilas selvittää avainsanat ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen.</p> <p>Oppilas hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.</p>	<p>Oppilas laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoon lukemalla erilaisia tekstejä.</p> <p>Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.</p>	<p>tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p> <p>Oppilas kehittää sana- ja käsitevarantoon siten, että se riittää itsenäiseen tekstien tulkintaan ja arviointiin.</p>
<p>T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>Puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinta</p>	<p>Oppilas lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tuuissa tilanteissa.</p> <p>Oppilas esittää niistä kysymyksiä</p>	<p>Oppilas lukee ja ymmärtää ikäkauden mukaisia, myös abstrakteja tekstejä.</p> <p>Oppilas tekee teksteistä päätel-</p>	<p>Oppilas käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resursseina.</p> <p>Oppilas arvioi tekstejä ja tekee</p>	<p>Oppilas arvioi tekstien vaikutuskeinoja.</p> <p>Oppilas havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sa-</p>

				ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	miä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	nota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Oppilas tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
--	--	--	--	--	---	--	---

Tekstien tuottaminen

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas ottaa vastaan palautetta teksteistään. Oppilas tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Oppilas käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.
--	----	--	---	---	--	--	--

					tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.		
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	S3	Oppilas noudattaa kirjoittamisessaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kieliopillisia rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan hyvin rajallista. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kieliopillisista puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on horjuvaa.	Oppilas kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinn	S4	Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen raken-	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa.	Oppilas pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä	Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä	Oppilas tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä.

<p>nostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia</p>		<p>teita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyyli- piirteitä ja sävyjä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>		<p>Oppilas tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja.</p> <p>Oppilas hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen keskuksena.</p>	<p>niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja.</p> <p>Oppilas osaa jakaa lauseen rakenneosiinsa.</p>	<p>niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla.</p> <p>Oppilas ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia.</p> <p>Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>	<p>Oppilas hyödyntää kielenkäytössänsä muodollista ja epämuodollista kieltä.</p> <p>Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen merkitysten rakentumiseen tekstissä.</p>
<p>T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin</p>	<p>Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus</p>	<p>Oppilas lukee lyhyitä, helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä.</p> <p>Oppilas erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä.</p>	<p>Oppilas lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustele lukukokemuksestaan muiden kanssa.</p> <p>Oppilas on tutustunut joihinkin</p>	<p>Oppilas lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan.</p> <p>Oppilas osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita.</p>	<p>Oppilas lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla.</p>

<p>suhteita toisiin teksteihin</p>		<p>maailmankirjallisuuden sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.</p>		<p>Oppilas hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä.</p> <p>Oppilas tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.</p>	<p>suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin.</p> <p>Oppilas tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.</p>	<p>Oppilas tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita ja niiden yhteyden eurooppalaisiin virtauksiin.</p>
<p>T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään, erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.</p>	<p>Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Oppilas tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia yhteyksiä omassa elämässään.</p>	<p>Oppilas tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa kertoa niistä.</p>	<p>Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan.</p> <p>Oppilas tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta</p>	<p>Oppilas esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle.</p> <p>Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.</p>

kulttuurisidon- naisuutta						ja erilaisten ryh- mien muodostu- minen vaikutta- vat toisiinsa.	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 ohjata oppi- lasta vakiinnutta- maan myönteistä käsitystä itses- tään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, näkemään ja ver- taamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppi- maan muilta	S5	Oppilas vahvistaa myönteistä käsi- tystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilai- sia oppimisen ta- poja itsenäisesti ja yhdessä mui- den kanssa.	Oman kielenop- pimisen kehittä- minen	Oppilas tekee ha- vaintoja kie- lenoppimises- taan ja omista oppimisen ta- voistaan.	Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohei- taan kielenoppi- jana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoit- teita.	Oppilas kehittää kielenoppimistai- tojaan ja hyödyn- tää monipuoli- sesti ympäristö- ään kielenoppi- misen resurssina.	Oppilas asettaa itselleen haas- teellisia oppimis- tavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.
T12 ohjata oppi- lasta havainnoi- maan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Oppilaan kieli- taito kehittyy ar- kikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Abstraktin kielen rakentuminen	Oppilas käsitte- lee eri tiedonalo- jen aiheita arki- kielellä.	Oppilas ymmär- tää ikätasolleen suunnattua kog- nitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan konteks- tin tuen avulla.	Oppilas ymmär- tää ikätasolleen suunnattua kog- nitiivisesti vaati- vaa kieltä, mutta tarvitsee kon- tekstin tukea.	Oppilas tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tul- kinnassa.

<p>T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentää ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen</p>	<p>Oppilas etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.</p> <p>Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.</p>	<p>Oppilas etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen.</p> <p>Oppilas arvioi omaa työskentelyään.</p>	<p>Oppilas etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentää ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.</p> <p>Oppilas tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.</p>	<p>Oppilas etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden.</p> <p>Oppilas edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.</p>
---	-----------	---	---	--	---	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen
7.lk	8.lk	9.lk

<p>T1</p> <p>Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p> <p>Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osaa huomioida vastaanottajan viestinnässään ja kykenee rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p>
<p>T2Oppilas pystyy osallistumaan keskusteluun.</p> <p>Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja median puhuttuja tekstejä.</p> <p>Oppilas kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään sosiaalista mediaa turvallisesti ja eettisesti.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja kehittää perustelutaitojaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa viestintätilanteille tyypillisiä kielellisiä keinoja.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitojaan.</p>
<p>T3</p> <p>Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.</p> <p>Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas osaa ilmaista itseään ja osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vahvuuksiinsa ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä.</p> <p>Oppilas osaa pitää valmistellun puheenvuoron.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>
<p>T4</p>	<p>T4</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan,</p>

<p>Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoaan laajentaen.</p> <p>Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita.</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan eri tekstilajeja.</p>	<p>Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoaan laajentaen.</p> <p>Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita.</p> <p>Oppilas tunnistaa eri tekstilajeja ja niille tyypillisiä ilmaisutapoja.</p>	<p>kuvaavan, ohjaavan, kantaaottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa itsenäisesti ja ryhmässä.</p> <p>Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vaikkei kiinnutaa ja laajentaa käsite- ja sanavarastoaan.</p>
<p>Tekstien tuottaminen</p>	<p>Tekstien tuottaminen</p>	<p>Tekstien tuottaminen</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina.</p> <p>Oppilas harjoittelee kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja pohtivien tekstejä tuottamista itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas oppii omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina.</p> <p>Oppilas tuottaa kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaaottavia tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.</p>
<p>T7</p>	<p>T7</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä ja vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan.</p>

<p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa. Oppilas kehittyy suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	<p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa. Oppilas kehittyy suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä pohtia niiden merkityksiä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää erilaisia kielen rekistereitä tilanteen mukaan.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee Suomessa luettavaa nuortenkirjallisuutta sekä elokuva-, teatteri- ja mediakulttuuria.</p> <p>Oppilas lukee sovitut tekstit.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja joitakin alalajeja sekä on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.</p> <p>Oppilas on lukenut sovitut kirjat.</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas ymmärtää kulttuurien monimuotoisuutta ja erilaisten tekstien kulttuurisidonnaisuutta.</p>	<p>T10 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa</p>

		elämässään. Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja ymmärtää monikielisyyden merkityksen.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena
T11 Oppilas tuntee erilaisia oppimistyyliä ja -tapoja. Oppilas harjaantuu arvioimaan itseään kielenoppijana ja asettamaan itselleen tavoitteita.	T11 Oppilas tuntee erilaisia oppimistyyliä ja -tapoja. Oppilas osaa nimetä kehittämistarpeitaan kielenoppijana ja asettaa itselleen tavoitteita.	T11 Oppilas oppii ymmärtämään kielen merkityksen ajattelun, oppimisen ja itseilmaisun välineenä. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T12 Oppilas havainnoi eri tiedonalojen kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.	T12 Oppilas ymmärtää eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.	T12 Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan. Oppilas hyödyntää osaamistaan kieliä oppimisen tukena.
T13 Oppilas kehittää tiedonhankintataitojaan. Oppilas kehittää itsenäisen työskentelyn taitojaan.	T13 Oppilas osaa suunnitella työskentelyään. Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.	T13 Oppilas pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä. Oppilas osaa toimia verkossa yksityisyyttä sekä tekijänoikeuksia kunnioittaen.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Ruotsin kieli, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen A-oppimäärän oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohdita ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyä	S1	Oppilas oppii tuntemaan ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kansalliskielten asemaan ja pohjoismaiseen kielijä kulttuuriympäristöön liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välisen toimintakyky	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä Suomessa. Oppilas osaa kertoa jotakin Pohjoismaiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas osaa kertoa keskeisiä asioita ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä. Oppilas osaa kuvailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä ja joitakin siihen liittyvistä ilmiöistä. Oppilas osaa vertailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa pohtia ruotsin kielen asemaa kansalliskielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia

						piirteistä vuoro- vaikutuksessa.	piirteitä vuoro- vaikutuksessa.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä ja sisältöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat maailmankuvaa.	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen ruotsin taitoa hyödyntämällä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimistensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimistensa tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.

					Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas tuntee ja osaa käyttää ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä kielitaitonsa kehittämiseen.
--	--	--	--	--	--	---	---

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
--	----	---	--	--	---	---	---

		vuorovaikutuksessa rakentavasti.					
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää jatkuvan kielenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuulla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	Oppilas oppii toimimaan aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti monenlaisissa jokapäiväisissä

				viestintäkumppaniin.		aloitteellinen viestintätilanteessa.	viestintätilanteissa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	S3	Oppilas oppii olemaan aktiivinen viestintätilanteissa. Hän oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoja tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoja tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnässä eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	Oppilas oppii käyttämään kulttuurisesti sopivaa kieltä viestintätilanteissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuo-toja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tar-koituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiir-	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summattaisen asiapuheen	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalityyppisestä

teisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata oppilasta käyttämään tulkinnassa päteilytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä		ymmärtämisstrategioita.		kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	yleiskielisestä puheesta tai yleisajatuksista kirjoitettua tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sa-	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen

<p>kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin</p>		<p>nastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>		<p>sanoja ja opettuja vakioilmauksia.</p> <p>Oppilas ääntää joitakin harjoitettuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.</p> <p>Oppilas osaa helposti ennakoidan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas tutustuu ruotsin kielen levinneisyyteen ja tapakulttuuriin.	T1 Oppilas on tietoinen ruotsin kielen merkityksestä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ja syventää kulttuuritietouttaan.	T1 Oppilaalla on valmiuksia toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa tilanteissa. Oppilas on tietoinen ruotsin kielen taustoista sekä sen levinneisyydestä ja merkityksestä. Oppilas osaa nimetä pohjoismaiseen kieliperheeseen kuuluvat kielet. Oppilas tiedostaa, että monet yhteiset arvot yhdistävät eri Pohjoismaita.
T2 Oppilas harjoittelee etsimään itseään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas harjoittelee etsimään ja käyttämään itseään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas pyrkii käyttämään kohdekielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.
T3 Oppilas tekee havaintoja kohdekielen säännönmukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliä.	T3 Oppilas vertailee eri kielten tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.	T3 Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee kohdekielen kielitiedon keskeisiä käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T4 Oppilas harjoittelee erilaisia opiskelutaitoja sekä omien vahvuksiensa hyödyntämistä. Oppilas harjoittelee oman osaamisensa arviointia ja siihen perustuvaa itseohjautuvuutta. Oppilas harjoittelee viestin välittämistä kannustavassa ilmapiirissä.	T4 Oppilas harjoittelee monipuolisesti työskentelemään itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas harjoittelee oman oppimisensa ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia. Oppilas harjoittelee viestin välittämistä kannustavassa ilmapiirissä.	T4 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen apuvälineitä. Oppilas osaa arvioida osaamistaan ja työskentelyään realistisesti ja opiskella tavoitteellisesti. Oppilas käyttää kieltä rohkeasti virheistä välittämättä.
T5	T5	T5

Oppilas harjoittelee oman kielitaitonsa luovaa käyttöä.	Oppilas harjoittelee soveltamaan kieltenopiskelutaitojaan.	Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kieltenopiskelutaitojaan. Oppilas oppii hyödyntämään myös ympäristönsä kielivirikkeitä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T6 Oppilas harjoittelee viestimään erilaisissa arkielämän tilanteissa vastavuoroisesti. Oppilas harjoittelee erilaisten viestintästrategioiden käyttöä.	T6 Oppilas harjoittelee aktiivisena viestijänä toimimista erilaisissa arkielämän tilanteissa ja ilmaisemaan mielipiteensä omaan elämäänsä liittyvistä asioista. Oppilas harjoittelee, kuinka pyytää ja antaa tukea viestintätilanteessa ja osaa soveltaa opittua uudennlaisissa viestintätehtävissä.	T6 Oppilas osaa viestiä ja esittää mielipiteensä hänen ikätasolleen ja elämäkokemukselleen sopivista aiheista. Oppilas osaa eri kompensatiostrategiota kuten äänenpainoja, ilmeitä, eleitä ja muuta oheisviestintää ja apukeinoja viestin ymmärrettävyyden tukena.
T7 Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja kompensatiostrategioita monipuolisesti.	T7 Oppilas osallistuu aktiivisesti erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa, kohteliasta kielenkäyttöä.	T7 Oppilas osoittaa aktiivisuutta viestinnässä ja osaa käyttää viestintästrategiota.
T8 Oppilas harjoittelee kulttuurisesti sopivaa kielenkäyttöä.	T8 Oppilas harjoittelee viestintää ja vuorovaikutusta sekä mielipiteiden ilmaisemista.	T8 Oppilas osaa käyttää kieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla sekä ilmaista mielipiteitään ja asenteitaan.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkintaa. Oppilas harjoittelee tiedon etsimistä ja tekstin oleellisen sisällön tunnistamista.	T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien tulkintaa sekä ydinsisällön ymmärtämistä. Oppilas harjoittelee tiedon etsintää tekstistä päättelytaitoa apuna käyttäen.	T9 Oppilas tulkitsee monenlaisia yleiskielisiä tekstejä sekä osaa tunnistaa niiden keskeisen sisällön ja etsiä niistä tietoa.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee puhutun ja kirjoitetun tekstin tuottamista sekä keskeisiä rakenteita ja vahvistaa ääntämistaitoja.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas syventää puhutun ja kirjoitetun tekstin tuottamista. Oppilas syventää keskeisten rakenteiden ja ääntämisen hallintaa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää kieltä ymmärrettävästi ja pyrkii käyttämään kielen keskeisimpiä rakenteita monipuolisesti.</p>
--	--	--

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Oppilas oppii tuntemaan suomenruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomenruotsalaisia ja	Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä.	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden vieralliset kielet.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökieleksi Suomessa ja Pohjoismaissa.	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökieleksi Suomessa ja Pohjoismaissa.

		pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.		Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Oppilas osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	Oppilas osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisenä tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisenä tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruot-	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.

					sin kielessä ja jos- sakin muussa kie- lessä. Oppilas osaa an- taa joitakin esi- merkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa ke- hittämiseen.	Oppilas osaa ker- toa ruotsin kielen keskeisistä kieli- tiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa ke- hittämiseen.	Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsit- teitä ja osaa käyttää niitä kie- litaitonsa kehittä- miseen.
--	--	--	--	--	---	--	---

Kielenopiskelutaidot

T3 rohkaista op- pilasta asetta- maan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia ta- poja oppia kieliä ja arvioimaan op- pimistaan itse- näisesti ja yhteis- työssä sekä oh- jata oppilasta myönteiseen vuorovaikutuk-	S2	Oppilas oppii asettamaan ta- voitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessi- aan itsenäisesti ja yhdessä mui- den kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itsel-	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategi- oiden hyödyntä- minen, oppimi- sen reflektointi ja vuorovaikutuk- sessa toimimisen tapojen hahmot- taminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kie- lenoppimista- tapoja. Oppilas osaa an- taa joitakin esi- merkkejä ta- voista toimia ra- kentavasti vuoro- vaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle so- pivia yleisimpiä kielenoppimista- tapoja. Oppilas osaa ku- vata joitakin ta- poja toimia ra- kentavasti vuoro- vaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää itselle so- pivia keskeisim- piä kielenop- pimistapoja. Oppilas osaa eri- tellä tapoja toi- mia rakentavasti vuorovaikutuk- sessa.	Oppilas osaa käyttää itselle so- pivia monipuoli- sia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia ta- poja toimia ra- kentavasti vuoro- vaikutuksessa.
--	----	--	---	---	---	--	--

seen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		leen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.					
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään. Oppilas oppii käyttämään ruotsia erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa kertoa mahdollisuuksista käyttää ruotsin kielen taitoa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.	Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suul-	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta,	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintä-	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy

lista ja kirjallista vuorovaikutusta				kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	tätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	viestintäkumppaniin.	vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	<p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti).</p> <p>Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai tois-toa hyvin usein.</p>	<p>Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai tois-toa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa jonkin ver-</p>

							ran viestintä-kumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdminen, hyväksely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuojoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua teks-	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä.

kirjoitettuja tekstejä				Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	tiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksut tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämyseen ja tekstin sisällön kannalta	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielin keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opettuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutamien lyhyiden lauseiden harjoitelluista aiheista.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.

oleellisimpiin rakenteisiin				ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perusnaston, muuttaman tilannesidonnan ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	käyttäen suppeaa ilmaisuväistöä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas osaa keskeistä perusnastoa ja rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
-----------------------------	--	--	--	--	---	---	---

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohdita englannin	S1	Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen ase-	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysy-	Oppilas osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan.	Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan	Oppilas osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä.	Oppilas osaa pohtia englannin asemaa maail-

<p>asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurivälisiä toimintakykyään</p>		<p>maan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.</p>	<p>mysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky</p>	<p>Oppilas osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>ja että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimetä vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.</p>	<p>mankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.</p>
<p>T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoidusta maailmasta ja siinä</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoidusta maailmasta.</p>	<p>Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan</p>	<p>Oppilas osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.</p>

toimimisen mahdollisuuksista							
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioidaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää keskeisiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuvata mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan	Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan

		Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenopijana.				myös koulun päätyttyä.	lannin kielen taitoan myös koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammissa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestintään	S3	Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään	Oppilas pystyy jossain määrin	Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua

<p>nässä, kompen- saatiokeinojen käytössä ja mer- kitysneuvottelun käymisessä</p>		<p>Oppilas oppii käyttämään vies- tintästrategioita.</p>		<p>edelleen usein apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa rea- goida suppein sanallisin ilmauk- sin, pienin elein (esim. nyökkää- mällä), äännäh- dyksin tai muun- laisella minimipa- lautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään sel- vennystä tai tois- toa hyvin usein.</p>	<p>käyttäen tarvitta- essa vakiosanon- toja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään tois- toa tai selven- nystä silloin täl- löin.</p> <p>Oppilas käyttää esim. lähikäsi- tettä tai yleisem- pää käsitettä, kun ei tiedä täs- mällistä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>olemaan aloit- teellinen viestin- nän eri vaiheissa ja osaa varmis- taa, onko viestin- täkumppani ymmärtänyt vies- tin, sekä kiertää tai korvata tunte- mattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudel- leen.</p> <p>Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien mer- kityksistä.</p>	<p>aihetta käsittele- vässä vuorovai- kutustilanteessa ja osaa varmis- taa, onko viestin- täkumppani ym- märtänyt viestin, korjata väärinym- märryksiä sekä kiertää tai kor- vata tuntematto- man sanan tai muotoilla vies- tinsä uudelleen.</p> <p>Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkik- kaidenkin il- mauksien merki- tyksistä.</p>
<p>T8 auttaa oppi- lasta tunnista- maan viestinnän kulttuurisia piir- teitä ja tukea op-</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kult- tuurisia piirteitä. Hän oppii käyttä-</p>	<p>Viestinnän kult- tuurinen sopi- vuus</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisim- piä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauk-</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kieltä yk- sinkertaisella ta- valla kaikkein keskeisimpiin tar- koituksiin, kuten</p>	<p>Oppilas osoittaa tuntevansa tär- keimmät kohte- liaisuussäännöt.</p> <p>Oppilas pystyy</p>	<p>Oppilas osoittaa tuntevansa tär- keimmät kohte- liaisuussäännöt ja osaa kiinnittää</p>

pilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää		mään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.		sia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tul-	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä	Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä.

kita niitä käyttäen erilaisia strategioita				Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvit-

<p>rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen</p>		<p>Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>		<p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväistöä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakenevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>teellisistä aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakenevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
---	--	---	--	---	---	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet vuosiluokilla 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas ymmärtää, että englannin kielessä on eri variantteja, sekä maantieteellisiä että sosiaalisia.	T1 Oppilas tutustuu englannin levinneisyyteen maailmassa.	T1 Oppilas osaa kuvata, missä englantia puhutaan, ja mainita englannin levinneisyyden syitä.
T2 Oppilas etsii itseään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas etsii ja käyttää itseään kiinnostavia autenttisia englanninkielisiä sisältöjä ja tutkii niitä eri kulttuurien näkökulmista.	T2 Oppilas osaa käyttää monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kehittääkseen ymmärrystään eri kulttuureista.
T3 Oppilas tekee havaintoja englannin kielen säännönmukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliä.	T3 Oppilas vertailee eri kielten tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.	T3 Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee englannin kielitiedon keskeisiä käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T4 Oppilas harjoittelee erilaisia opiskelutaitoja sekä omien vahvuksiensa hyödyntämistä. Oppilas harjoittelee oman osaamisensa arviointia ja siihen perustuvaa itseohjautuvuutta.	T4 Oppilas harjoittelee monipuolisesti yhteistoiminnallista työskentelyä. Oppilas harjoittelee koko kehon käyttämistä ilmaisussaan. Oppilas harjoittelee oman oppimisensa ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia.	T4 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen tapoja löytäen niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.

		Oppilas osaa arvioida osaamistaan ja työskentelyään realistisesti, ja opiskella tavoitteellisesti.
T5 Oppilas harjoittelee tiedon ryhmittelyä ja prosessointia sekä autenttisten lähteiden käyttöä. Oppilas opettelee valitsemaan itsenäisesti hänelle sopivia oppimateriaaleja.	T5 Oppilas käyttää opiskelussaan itselleen merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä sekä harjoittelee tiedon kriittistä käsittelyä ja tosielämän ongelmien ratkaisua.	T5 Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kielienopiskelutaitojaan, hahmottaa kokonaisuuksia ja käyttää tietoa monipuolisesti. Oppilas luottaa itseensä kielienopiskelijana.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan omaan elämäänsä liittyvistä asioista ja toimimaan erilaisissa viestinnällisissä konteksteissa.	T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan ja ilmaisemaan mielipiteensä häntä kiinnostavista aiheista erilaisissa tilanteissa.	T6 Oppilas osaa keskustella ja esittää mielipiteitä monenlaisista hänen ikätasolleen ja elämäkokemukseen sopivista aiheista.
T7 Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita ja niiden vaikutusta kieleen. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osallistuu erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa kielenkäyttöä. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osoittaa aloitteellisuutta vuorovaikutustilanteissa ja osaa käyttää viestintästrategioita.
T8 Oppilas tekee havaintoja viestinnän ja vuorovaikutuksen eroista ja yhtäläisyyksistä eri kulttuureissa.	T8 Oppilas harjoittelee keskustelua ja vuorovaikutusta kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä.	T8 Oppilas tunnistaa viestinnän kulttuurisia piirteitä ja osaa osallistua rakentavaan kulttuurienväliseen viestintään.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkintaa, kokonaisuuksien hahmottamista ja oleellisen sisällön tunnistamista.	T9 Oppilas harjoittelee asiatekstin tulkitsemista sekä ydin sisällön tiivistämistä monimediaisessa ympäristössä.	T9 Oppilas kuulee ja lukee monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä tekstejä monimediaisessa ympäristössä sekä osaa tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee esiintymis- ja ilmaisutaitoja suullisesti, kirjallisesti ja eri medioita hyödyntäen. Oppilas havainnoi ja harjoittelee ääntämistä, puherytimiä ja intonaatiota.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee tekstin tuottamista suullisesti, kirjallisesti ja digitaalisesti eri medioita hyödyntäen monipuolisesti eri aiheista. Oppilas harjoittelee ääntämistä ja intonaatiota.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää englantia oikein ja käyttää kielen rakenteita monipuolisesti.</p>

Matematiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7–9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetus-suunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja it-seluottamusta	S1–S6	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvista-		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen perusteena. Oppilaita</i>			

matematiikan oppijana		maan positiivista mi- näkuvaansa ja itse- luottamusta mate- matiikan oppijana.		<i>ohjataan pohti- maan kokemuksi- aan osana itsear- viointia.</i>			
T2 kannustaa op- pilasta ottamaan vastuuta mate- matiikan oppimi- sestä sekä yksin että yhdessä toi- mien	S1–S6	Oppilas aloittaa työskentelyn, yl- läpitää sitä ja ar- vioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu oma- toimisesti ryh- män toimintaan.	Vastuunottami- nen opiskelusta	Oppilas kykenee ohjattuna aloitta- maan työskente- lyn ja ylläpitä- mään sitä.	Oppilas työsken- telee osin itsenäi- sesti ja saattaa työskentelyn oh- jattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimin- taan vaihtele- vasti.	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu raken- tavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ot- taa vas- tuuta ryh- män toi- minnasta ja pyrkii kehittä- mään koko ryhmän osaamista.
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata oppi- lasta havaitse- maan ja ymmär- tämään oppi- miensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1–S6	Oppilas havaitsee ja ymmärtää op- pimiensa asioiden välisiä yh- teyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ym- märtämänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opitta- vien asioiden vä- lisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvailee oppi- miensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustel- len oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opit- tujen asi- oiden yh- teys joh- tuu.

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1–S6	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1–S6	Oppilas jäsentää ongelmia, tunnista ne niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta.	Oppilas osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia.	Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia.	Oppilas tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1–S6	Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas selittää laatimansa ratkaisun, pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvittaessa kehittää ratkaisuaan.

<p>T7 rohkaista oppilasta sovelta- maan matema- tiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja käyttää mate- matiikkaa eri ym- päristöissä ja toi- sissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia mate- matiikan kielelle.</p>	<p>Matematiikan so- veltaminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa matematiikan käyttömahdolli- suudet ympäril- lään ja tietää on- gelman mate- maattisen muo- toilun tarpeelli- suuden.</p>	<p>Oppilas soveltaa matematiikkaa muotoillen on- gelmia matema- tiikan kielelle an- nettuja esimerk- kejä noudattaen.</p>	<p>Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaa- limailman on- gelmia matema- tiikan kielelle.</p>	<p>Oppilas antaa esi- merkkejä, kuinka ma- tematiik- kaa sovel- letaan yh- teiskun- nassa.</p> <p>Oppilas hyödyntää matema- tiikan tai- tojaan eri tilanteissa.</p>
<p>T8 ohjata oppi- lasta kehittä- mään tiedonhal- linta- ja analy- sointitaitojaan sekä opastaa tie- don kriittiseen tarkasteluun</p>	<p>S1, S4, S6</p>	<p>Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen toden- peräisyyttä ja merkitsevyyttä.</p>	<p>Tiedon analy- sointi ja kriittinen tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa ver- tailla ohjattuna tietoa matemaat- tisella perus- teella.</p>	<p>Oppilas käsitte- lee ja esittää tie- toa annetun esi- merkin mukai- sesti.</p>	<p>Oppilas hankkii, käsittelee ja esit- tää tietoa sekä pohtii sen uskot- tavuutta.</p>	<p>Oppilas soveltaa tiedonhal- linta- ja analysoin- titaitoja, tulkitsee tietoa sekä arvioi tie- don luo- tetta- vuutta.</p>

T9 opastaa oppilasta sovelta- maan tieto- ja viestintäteknolo- giaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1–S6	Oppilas soveltaa tarkoituksenmu- kaista teknolo- giaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia rat- kaistaessa.	Tieto- ja viestin- täteknologian käyttö	Oppilas tutus- tuu matematiikan oppimista tu- kevaan ohjelmi- toon ja käyttää sitä ohjatusti.	Oppilas käyttää sopivaa ohjelmis- toa omien tuo- tosten laatimi- seen ja matema- tiikan opiskeluun.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintä- teknologiaa ma- temaattisten on- gelmien tarkaste- lemiseen ja rat- kaisemiseen.	Oppilas soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintä- teknolo- giaa tutki- vassa työs- kente- lyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 ohjata oppi- lasta vahvista- maan päättely- ja päässälasku- taitoa sekä kan- nustaa oppilasta käyttämään las- kutaitoaan eri ti- lanteissa	S1, S2	Oppilas tekee päätelmiä ja las- kelmia arjen toi- mintojensa tu- eksi. Hän rohkais- tuu käyttämään päässälaskutaito- aan.	Päättely- ja las- kutaito	Oppilas laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjat- tuna matemaatti- sia säännönmu- kaisuuksia.	Oppilas laskee päässään lasku- toimituksia ja löytää mate- maattisia sään- nönmukaisuuk- sia.	Oppilas käyttää aktiivisesti päät- tely- ja päässälas- kutaitoa.	Oppilas laskee päässään monivai- heisia las- kutoimi- tuksia ja soveltaa päättely- kykyään eri tilan- teissa.
T11 ohjata oppi- lasta kehittä- mään kykyään	S2	Oppilas laskee peruslaskutoimi- tuksia rationaali- luvuilla.	Peruslaskutoimi- tukset rationaali- luvuilla	Oppilas laskee samannimis- ten, positiivisten	Oppilas laskee positiivisten mur-	Oppilas laskee sujuvasti perus- laskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Oppilas hyödyntää rationaali- lukujen

laskea peruslas- kutoimituksia ra- tionaaliluvuilla				murtolukujen yh- teen- ja vähen- nyslaskuja. Oppilas kertoo murtoluvun ko- konaisluvulla.	tolukujen yh- teen- ja vähen- nyslaskuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.		peruslas- kutoimi- tuksia on- gelmanrat- kaisussa.
T12 tukea oppi- lasta laajenta- maan lukukäsit- teen ymmärtä- mistä reaalilukui- hin	S2	Oppilas ymmär- tää reaalilukujen algebrallisia, jär- jestys- ja tark- kuusominaisuuksia sekä tutustuu piihin ja neliöjuu- reen.	Lukukäsite	Oppilas sijoittaa annetun desi- maaliluvun luku- suoralle. Oppilas tunnistaa tilanteet, jolloin tarvitaan pyöris- tämistä.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri lukujou- koissa ja sijoittaa niitä lukusuo- ralle. Oppilas pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Oppilas tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Oppilas ymmärtää tarkan ar- von ja li- kiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruus- järjestyk- sen.
T13 tukea oppi- lasta laajenta- maan ymmärrys- tään prosentti- laskennasta	S2, S6	Oppilas ymmär- tää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja ker- too niiden käy- töstä eri tilan- teissa. Hän las- kee prosentti-	Prosentin käsite ja prosenttilas- kenta	Oppilas selit- tää, päättelee tai laskee prosentti- osuuden ja pro- senttiluvun osoit- taman määrän.	Oppilas laskee prosenttiosuu- den, prosenttilu- vun osoittaman määrän kokonai- suudesta sekä muutoksen suu-	Oppilas osaa käyttää prosent- tilaskennan eri menetelmiä. Oppilas ymmär- tää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.	Oppilas te- kee suh- teellista vertailua ja hyödyn- tää pro- senttilas- kenta eri

		osuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.			ruuden ja muutoksen prosentteina.		tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälöratkaisutaitojaan	S3, S4	Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelämällä ja symbolisesti.	Tuntemattoman käsite ja yhtälöratkaisutaidot	Oppilas yhdistää samanmuotoisia termejä. Oppilas ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä ja päättelä ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun.	Oppilas sieventää lausekkeita. Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja vaillinaisen toisen asteen yhtälön joko päättelämällä tai symbolisesti.	Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.	Oppilas käyttää sujuvasti tuntemattomaa yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälöratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen	S3, S4	Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas laskee lausekkeen arvon ja lukee leikkauspisteiden koordinaatteja.	Oppilas sijoittaa muuttujan paikalle lukuarvoja ja saatuja pisteitä koordinaatistoon.	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia.	Oppilas käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää

sekä ohjata oppilasta harjoittamaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista		funktion kuvaaja. Oppilas tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		Oppilas tunnistaa nousevan ja laskevan suoran yhtälöstä. Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.	Oppilas piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.	Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin graafisesti ja algebrallisesti.	yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden pinta- ja tilavuuslaskuja. Oppilas ymmärtää symmetriaa ja yhdenmuotoisuutta.	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista, käyttää verrantoa ja osaa määrittää mittakaavan.	Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.

		teen liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.					
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometrisiin funktioihin. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislauseetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

<p>T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.</p>	<p>Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito</p>	<p>Oppilas muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.</p>	<p>Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.</p>	<p>Oppilas käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.</p> <p>Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan.</p> <p>Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.</p>	<p>Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.</p>
<p>T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä</p>	<p>S6</p>	<p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita</p>	<p>Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta</p>	<p>Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.</p> <p>Oppilas laskee keskiarvon ja</p>	<p>Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.</p> <p>Oppilas laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää</p>	<p>Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödyntää tilastolaskentaa.</p>	<p>Oppilas havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.</p>

		<p>niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä arvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.</p>		<p>määrittää ohjattuna tyyppiä arvon ja mediaanin.</p> <p>Oppilas päätelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.</p> <p>Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.</p>
<p>T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluun sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen</p>	S1	<p>Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.</p>	<p>Algoritmisen ajattelu ja ohjelmointitaidot</p>	<p>Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.</p>	<p>Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä testaa ja tulkitsee ohjelmia.</p>	<p>Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.</p>	<p>Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa.</p> <p>Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.</p>

Vuosiuokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
<p>T1</p> <p>Oppilas kiinnostuu matematiikan opiskelusta.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan aiemmin oppimaansa tietoa ja hyödyntämään sitä uuden tiedon oppimisessa.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii käyttämään matematiikkaa erilaisissa tilanteissa ja luottamaan itseensä matematiikan oppijana.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas oppii tunnistamaan omaa osaamistaan ja ottamaan vastuuta niiden matemaattisten taitojen harjoittamisesta, jotka tuntuvat vielä epävarmoilta. Oppilas osaa tehdä yhteistyötä toisten oppilaiden kanssa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas oppii työskentelemään pitkäjänteisesti matemaattisten taitojen kehittämiseksi sekä toimimaan yhdessä myös muiden kanssa.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas opiskelee matematiikkaa pitkäjänteisesti sekä toimii yhdessä myös muiden kanssa.</p>
Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot
<p>T3</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan matemaattisten toimintojen yhteyksiä ja ymmärtämään niiden osaamisen merkityksen matematiikan oppimisen kannalta.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan matematiikassa oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan tietorakenteita.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan niistä kokonaisuuksia. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa oppimaansa.</p>

<p>T4</p> <p>Oppilas tutustuu täsmällisen matemaattisen kielen käyttöön matemaattisia päätelyjä ja vastauksia kirjoittaessaan. Oppilas oppii selittämään ajatuksiaan myös suullisesti. Oppilas tunnistaa matematiikalle ominaisia ilmaisuja ja käsitteitä.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee käyttämään täsmällisiä matemaattisia käsitteitä, merkintöjä ja ilmaisuja ja hyödyntää niitä tehtävien ratkaisuisissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas oppii täsmällisen matemaattisen ilmaisun ja osaa perustella valitsemiansa laskutapoja myös suullisesti</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas harjoittelee luovan ja loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa ratkaista loogista ja luovaa ajattelua vaativia matemaattisia tehtäviä ja kehittää siinä edelleen taitojaan.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas oppii tiedostamaan, mitkä ratkaisun vaiheet kuuluvat hyvään ratkaisuun ja arvioimaan saamiensa vastausten mielekkyyttä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas kehittää matemaattisia ratkaisujaan ja arvioi kriittisesti saamiensa tulosten mielekkyyttä.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas oppii havaitsemaan ympäristöstään ilmiöitä, joiden ratkaisemiseksi voidaan käyttää matematiikkaa. Oppilas oppii soveltamaan taitojaan tehdessään erilaisia valintoja ja päätöksiä, esim. ostoksia tehdessään.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas oppii näkemään matematiikkaa ympäröivässä yhteiskunnassa ja soveltamaan matematiikantaitojaan eri oppiaineiden opiskelussa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa soveltaa matematiikan taitojaan eri oppiaineiden opiskelussa ja ympäröivässä yhteiskunnassa.</p>
		<p>T8</p> <p>Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.</p>

		<p>T9</p> <p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan oppimiseen sekä tiedon koontiin, muokkaukseen ja havainnollistamiseen.</p>
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet
<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee päättely- ja päässä-laskutaitoja arkisissa tilanteissa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas oppii käyttämään päättely- ja päässä-laskutaitoaan eri tilanteissa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas osaa käyttää päättely- ja päässä-laskutaitoaan eri tilanteissa.</p>
	<p>T11</p> <p>Oppilas osaa käyttää peruslaskutoimituksia ratkaistessaan erilaisia matemaattisia ongelmia.</p>	
	<p>T12</p> <p>Oppilas laajentaa lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityttöihin.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas syventää eri lukualueiden ymmärtämistä.</p>
<p>T13</p> <p>Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden ja prosenttiluvun määrän kokonaisuudesta.</p>	<p>T13 Oppilas syventää taitojaan prosenttilaskennassa soveltamalla taitojaan arkielämään liittyvissä tehtävissä ja tilanteissa. Oppilas osaa soveltaa ja syventää prosenttilaskennassa</p>	

Oppilas oppii käyttämään matematiikassa oppimia taitojaan esim. oppimiskokonaisuuksissa.	tarvittavia taitoja erilaisissa arkielämän tilanteissa.	
	T14 Oppilas oppii ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja ratkaisemaan ensimmäisen asteen yhtälöt ja vaillinaiset toisen asteen yhtälöt.	T14 Oppilas syventää yhtälönratkaisutaitojaan sekä soveltaa niitä erilaisissa ongelmanratkaisuisissa.
		T15 Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen. Oppilas osaa piirtää funktion kuvaajia sekä tulkita niitä.
T16 Oppilas oppii käyttämään oikeita käsitteitä kuvaillessaan geometrisia kuvioita, niiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.	T16 Oppilas opiskelee geometrian käsitteitä ja käyttää niitä tarkoituksenmukaisesti kuvatesaan geometrinen kuvioiden ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.	T16 Oppilas osaa käyttää geometrian käsitteitä tarkoituksenmukaisesti kuvaillessaan kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.
T17 Oppilas oppii hahmottamaan suorakulmaisen kolmion ja ympyrän geometrisiä yhteyksiä ja ymmärtämään niiden merkityksen tehtäviä ratkaistessaan.	T17 Oppilas oppii ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia, kuten Pythagoraan lausetta.	T17 Oppilas soveltaa ja syventää aiemmin oppimiansa taitoja uuden tiedon oppimisessa.

	<p>T18</p> <p>Oppilas laajentaa taitoaan laskea monikulmioiden sekä ympyrän ja sektorin pinta-aloja.</p>	<p>T18</p> <p>Oppilas syventää taitojaan laskea piirejä ja pinta-aloja sekä ymmärtää, miten niitä voidaan hyödyntää tilavuuksia laskehtaessa.</p>
		<p>T19</p> <p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin. Oppilas ymmärtää ja määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä osaa tehdä johdopäätöksiä</p>
<p>T20</p> <p>Oppilas harjoittelee kirjoittamaan ohjelmakoodia, joka suorittaa yksinkertaisia laskutoimituksia tai piirtää geometrisia kuvioita. Oppilas harjoittelee vertailuoperaattoreiden käyttöä väite- ja ehtolauseissa tutustuessaan totuusarvoihin.</p>	<p>T20</p> <p>Oppilas oppii suunnittelemaan ja ohjelmoimaan algoritmin, jolla voidaan ratkaista jokin ongelma tai tehtävä, joka voi olla esim. animaatio tai peli.</p>	<p>T20</p> <p>Oppilas oppii käyttämään funktioita ja muuttujia ohjelmointitehtävissä. Oppilas osaa jakaa ongelman osaongelmiin, ratkaista ne ohjelmoimalla ja yhdistää osat yhdeksi ratkaisuksi.</p>

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havainnot, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1–S4, S6	Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Oppilas rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Oppilas tunnistaa ja nimeää joi-takin lajeja.	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Oppilas tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden	S1–S5	Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja	Eliökunnan ja eliöiden rakentei-	Oppilas osaa nimetä eliökunnat	Oppilas osaa nimetä eliökunnat.	Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja kuvailla	Oppilas osaa nimetä eliökunnat ja perustella

<p>rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta</p>		<p>elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.</p>	<p>den ja elintoimintojen tuntemus</p>	<p>sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.</p>	<p>Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.</p>	<p>eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.</p>	<p>eliökunnan luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintoimintoja ja niiden tehtäviä.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle</p>	<p>S1–S4, S6</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia. Oppilas antaa joi-takin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo esimerkkejä</p>	<p>Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita.</p>

		Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.				elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	Oppilas perustelee elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas tietää, mitä bioteknologia tarkoittaa. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet	Oppilas osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin. Oppilas kertoo esimerkkejä siitä, mihin bioteknologiaa hyödynne-

						<p>evoluution kautta.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.</p>	<p>tään, sekä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.</p>
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustointoja	S5	<p>Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet.</p> <p>Oppilas oppii elimistön perustoinnot.</p>	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisimpien</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja ja säätelyjärjestelmiä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintointoja.</p>

				elimistöjen tehtäviä.	Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	<p>mintoja ja säätelyjärjestelmiä ja selittää, kuinka ne muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia.</p> <p>Oppilas selittää perustellen ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.</p>
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin.</p> <p>Oppilas ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas ymmärtää biotalouden</p>	Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.</p>	<p>Oppilas osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia.</p> <p>Oppilas selittää syy-seuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näke-</p>

		ja ekosysteemi- palveluiden mer- kityksen.			Oppilas antaa esimerkkejä bio- taloudesta ja ekosysteemipal- veluista.	Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipal- veluista.	myksensä biolo- gisen tiedon poh- jalta. Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteemipal- veluiden merki- tystä kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta.
Biologiset taidot							
T7 ohjata oppi- lasta kehittä- mään luonnon- tieteellistä ajat- telutaitoa sekä syy- ja seuraus- suhteiden ym- märtämistä	S1–S6	Oppilas oppii bio- logiaan liittyviä syy- ja seuraus- suhteita.	Luonnontieteelli- nen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian perus- käsitteitä ja liit- tää niitä annet- tuihin biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan bio- logisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biolo- gisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tiedon esit- tämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia ky-	Oppilas osaa käyttää biologi- sia käsitteitä tar- koituksenmukai- sesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin bio- logialle ominai- sella tavalla sekä valitsee sopivan tiedon esit- tämiseen.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoi- tuksenmukai- sesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin jä- sennellysti biolo- gialle ominaisella tavalla sekä valit- see sopivan ta- van tiedon esittä- miseen.

					symyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	Oppilas esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.	Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö	Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä ohjattuna. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan. Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin	Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn.

						luotettavia tietolähteitä.	Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1–S4, S6	Oppilas oppii koostamaan eliökoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjatusti pienen eliökoelman. Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienimuotoisen perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen ja kertoo kasvatuskokeen tulokset.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajahkon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasvikoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa kasvatuskokeen, arvioi kokeen tulosten luotettavuutta sekä selittää, miten kasvatuskoe

							liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1–S6	Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman tutkimuksen itsenäisesti ja raportoi sen tulokset selkeästi.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Oppilas oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	Oppilas osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.

Biologian asenne- ja arvotavoitteet						
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1–S6	Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys
	<p>T1</p> <p>Oppilas syventää tietojaan metsäekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan tavallisia metsän eliölajeja.</p>	
<p>T2</p> <p>Oppilas oppii eliökunnan pääryhmät ja luokittelun pääperiaatteita esimerkkejä käyttäen. Oppilas oppii kuvailemaan eri eliöiden rakenteita ja elintoimintoja.</p>		
<p>T3</p> <p>Oppilas tutustuu erilaisiin elinympäristöihin. Oppilas kiinnittää huomiota erityisesti lähiseudun vesistöihin ja niissä elävään lajistoon. Oppilas oppii tunnistamaan vesiympäristön tavallisimpia eliölajeja. Oppilas ymmärtää vesieliöiden sopeutumista omaan elinympäristöönsä.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p> <p>Oppilas oppii, että erilaiset ekosysteemit lisäävät metsän monimuotoisuutta.</p>	
		<p>T4</p> <p>Oppilas tutustuu perinnöllisyyden perusteisiin ja ymmärtää, miten perimä vaikuttaa yksilönkehitykseen ja yksilön ominaisuuksiin. Oppilas ymmärtää evoluution</p>

		peruseriaatteet ja sen miten elämä on maapallolla kehittynyt.
		T5 Oppilas oppii ihmisen elimistön perusrakenteet ja elintoiminnot. Oppilas tarkastelee ihmisen lisääntymistä, yksilönkehitystä ja kasvua.
T6 Oppilas tutustuu luonnonsuojelun eri osa-alueisiin. Oppilas tarkastelee tarkemmin vettä luonnonvarana sekä vesiluonnon ja vesiympäristössä elävien lajien suojelua. Oppilas pohtii ja tutkii oman toiminnan merkitystä osana luonnonsuojelua.	T6 Oppilas tekee metsäekosysteemiinliittyviä pienimuotoisia tutkimuksia, joiden avulla hän havainnoi ekosysteemin toimintaa ja ihmisen vaikutusta luontoon. Oppilas tutustuu metsiin Suomen tärkeimpänä luonnonvarana ja pohtii metsien kestäväen käytön tapoja. Oppilas tarkastelee luonnon tarjoamien ekosysteemipalveluiden merkitystä Suomen ja koko maapallon kannalta. Oppilas pohtii metsien monikäyttöä ja oppii jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet. Oppilaan positiivinen asenne luontoa kohtaan vahvistuu.	
Biologiset taidot	Biologiset taidot	Biologiset taidot
T7 Oppilas tutustuu elämän tunnusmerkkeihin ja edellytyksiin maapallolla. Oppilas harjoittelee esittämään mielekkäitä luonnontieteellisiä kysymyksiä ja pohtii niihin vastauksia.	T7 Oppilas tutustuu luonnontieteellisen tutkimukseen suunnittelemalla ja toteuttamalla ryhmässä pienimuotoisen metsätutkimuksen. Metsätutkimuksen yhteydessä oppilas oppii itse tekemään luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä. Metsätutkimusten avulla oppilas perehtyy metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen vaikutukseen luonnossa tapahtuviin muutoksiin.	T7 Oppilas tutustuu luonnontieteelliseen tutkimukseen suunnittelemalla ja toteuttamalla pienimuotoisia kokeita ja testejä liittyen ihmisen rakenteisiin ja elintoihin. Oppilas työskentelee siten, että hänen taitonsa suunnitella, toteuttaa, havainnoida ja tehdä johtopäätelmiä biologisesta tutkimuksesta vahvistuu. Oppilaan taito tehdä luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä vahvistuu kokeiden ja testien yhteydessä.

<p>T8</p> <p>Oppilas tutustuu mikroskoopin käyttöön, erilaisiin näytteenottovälineisiin ja biologisen tutkimuksen kulkuun. Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja noudattamaan ohjeita turvallisen ja tavoitteellisen työskentelyn turvaamiseksi. Oppilas oppii hyödyntämään teknologiaa esimerkiksi lajinmäärityksessä ja esimerkiksi valokuvaamalla lajeja ja tutkittavia näytteitä.</p>	<p>T8</p> <p>Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi metsätutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee tieto- ja viestinteknologian käyttöä raportoimalla metsätutkimusten tuloksia.</p>	<p>T8</p> <p>Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi ihmistä koskevien pienimuotoisten tutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa testejä tehdessään. Oppilas harjoittelee tiedonhakua, analysointia, lähdekritiikkiä ja tilastointia. Oppilas havainnollistaa saatuja tuloksia esimerkiksi erilaisin kuvaajin. Oppilas osaa hyödyntää tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>
<p>T9</p> <p>Kasvien kasvatuskokeen avulla oppilas ymmärtää eliöiden lisääntymistä, kasvua ja kehitystä. Kasveja kasvattamalla vahvistuu oppilaan ymmärrys valon, lämpötilan, veden ja ravinteiden merkityksestä kasvulle ja elämälle.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas koostaa kasvion tai jonkin muun eliökokoelman perinteisin keruumenetelmin tai digitaalisesti kuvaamalla.</p>	
<p>T10</p> <p>Oppilas kerää eliönäytteitä, joita tutkii joko maastossa tai luokassa. Kasvinkasvatuskokeen yhteydessä oppilas oppii tekemään hypoteeseja, tutkimusta ja sen raportointia.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu lähiympäristön metsiin ja niissä tavattaviin eliölajeihin. Maastossa oppilas ottaa näytteitä, joita hän tutkii joko maastossa tai luokassa. Metsätutkimusten yhteydessä oppilas harjoittelee tekemään hypoteeseja, tutkimusta ja raportointia.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee työskentelemään erilaisissa oppimisympäristöissä, mahdollisuuksien mukaan myös laboratoriossa. Oppilas havainnoi, kerää ja tallentaa tietoa hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppilaan taito tehdä hypoteeseja, tutkimusta, johtopäätelmiä sekä tulosten raportointia vahvistuu.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin</p>

suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	suunniteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet
T12 Oppilaan kiinnostus ja into luonnon kunnioittamista ja ympäristönsuojelua kohtaan vahvistuu. Oppilas ymmärtää pienenkin ympäristöteon positiivisen merkityksen oman ja erityisesti lähiympäristön eliölajien hyvinvoinnille. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista.	T12 Oppilas ymmärtää ekosysteemien moninaisuuden ja toiminnan merkityksen luonnonsuojelulle sekä kestäväälle elämän tavalle. Ekosysteemeihin tutustumalla oppilas ymmärtää ihmisen vaikutusta lähiympäristön ja sen eliölajien hyvinvointiin. Oppilas tarkastelee luonnonsuojelun eri muotoja ja saavutuksia.	
	T13 Oppilas tutustuu metsiin luonnonvarana. Oppilas pohtii, miten ihmisen toiminta voi vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti metsäluonnon elinvoimaisuuden ja monimuotoisuuden säilymiseen. Oppilas harjoittelee ekologisesti ja eettisesti perusteltujen kysymysten tekemistä ja niiden avulla vaikuttamista.	T13 Oppilas harjoittelee hyödyntämään biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa. Oppilas oppii esittämään perusteita eettisesti kestäville valinnoille.
T14 Oppilas harjoittelee vastuullisuutta esimerkiksi keräämällä roskia retkien yhteydessä. Oppilas pohtii, miten erilaiset tekijät voivat vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti vesiluonnon puhtaana säilymiseen.	T14 Oppilas pohtii omaa vastuuta ja oman toiminnan merkitystä kestävästä tulevaisuudesta kannalta. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista kunnioittaen samalla jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia.	T14 Oppilas tutustuu erilaisiin vaikuttamiskeinoihin. Oppilas harjoittelee toimimaan ja vaikuttamaan kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseksi.

Maantieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7–9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alemmien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea oppi- laan jäsenyteen karttakuvan ra- kentumista maa- pallosta	S1–S6	Oppilas oppii hahmottamaan maapallon kart- takuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii kes- keisten kohtei- den sijainnin ja nimistön.	Maapallon kart- takuvan hahmot- taminen ja kes- keisen paikanni- mistön tuntemi- nen	Oppilas osaa ker- toa maanosan ja valtion eron. Oppilas nimeää kartalta valtame- ret ja maanosat.	Oppilas osaa ni- metä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suo- mesta sekä valti- oita Euroopasta ja muualta maail- masta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja val- tioiden sijainnin.	Oppilas osaa maapallon kart- takuvan perus- piirteet, kuten vuoristoja, niemi- maita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijain- nin ja nimistön.	Oppilas osaa käyttää karttaku- van peruspiirteitä tarkoituksenmu- kaisesti, kuten soveltaa kohtei- den sijaintia ja ni- mistöä maantie- teellisten ilmiöi- den kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata oppi- lasta tutkimaan luonnonmaan- tieteellisiä ilmi- öitä ja vertaile- maan luonnon- maisemia Suo- messa ja muualla maapallolla	S1–S4, S6	Oppilas oppii luonnonmaantie- teellisten ilmiöi- den vaikutuksia. Hän oppii tunnis- tamaan ja kuvai- lemaan luonnon- maisemia Suo- messa ja muualla maapallolla.	Luonnonmaan- tieteellisten ilmi- öiden tuntemus	Oppilas osaa an- taa esimerkkejä maapallon muo- don ja liikkeiden aiheuttamista il- miöistä. Oppilas nimeää erilaisia luonnon- maisemia.	Oppilas osaa ker- toa maapallon muodon ja liik- keiden aiheutta- mista ilmiöistä esimerkkien avulla.	Oppilas osaa se- littää maapallon muodon ja liik- keiden aiheutta- mia ilmiöitä esi- merkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kar-	Oppilas ymmär- tää Maan plane- taarisuuden sekä osaa selittää maapallon muo- don ja liikkeiden aiheuttamia ilmi- öitä ja kertoa mi-

					<p>Oppilas nimeää lämpövyöhykkeet.</p> <p>Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>talle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>ten ne vaikuttavat ihmisen toimintaan.</p> <p>Oppilas osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.</p>
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja,	S1–S6	Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiötä, kuten väestö, elinkeinot, liikenne- ja matkailu Suomessa ja	Oppilas osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa.	Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas kertoo, millaiset tekijät	Oppilas osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perus-

<p>elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla</p>		<p>vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.</p>		<p>muualla maailmassa.</p>	<p>Oppilas nimeää joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin.</p> <p>Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.</p>	<p>vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla.</p> <p>Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.</p>	<p>tella syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.</p> <p>Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyyn Suomessa ja muualla maailmassa.</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtä-</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta.</p> <p>Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.</p>	<p>Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan.</p> <p>Oppilas luokittelee luonnonva-</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa.</p>	<p>Oppilas osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä.</p>

mään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys				Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.	roja niiden kestävyden näkökulmasta.	Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Oppilas perustelee, miten ihmisen toiminta aiheuttaa erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
--	--	--	--	---	--------------------------------------	---	--

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa kertoa keskeisten maantieteen peruskäsitteiden merkityksen. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.	Oppilas osaa määritellä maantieteellisiä peruskäsitteitä. Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö,	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä tarkoituksenmukaisesti maantieteellisiä käsitteitä.
--	-------	--	--------------------------------	---	---	---	--

					<p>kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.</p> <p>Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.</p> <p>Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>eroja joillakin aluetasoilla.</p> <p>Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.</p>	<p>Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin.</p> <p>Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan</p>	<p>Tilatajuna kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa ilmansuunnat.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä.</p> <p>Oppilas mittaa ja namittakaavan</p>	<p>Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.</p> <p>Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyypejä sekä ilma- ja satelliittikuvia.</p>

		suuntia ja mittamaan etäisyyksiä.			avulla etäisyyksiä.	etäisyyksiä kartalla.	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1–S6	Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Oppilas osaa tulkitä kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Oppilas osaa tulkitä kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomedian maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomedian aineistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa valita sopivan tavan tutkimustulosten esittämiseen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti

						sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1–S6	Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkene mistä. Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selit-	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Oppilas arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.

					ajankohtaisia tapahtumia	tää joidenkin tapahtumien taustoja.	
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1–S6	Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja refleктоimaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Hän oppii argumenttoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmässä työkentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Oppilas perustelee esittämäänsä maantieteellistä tietoa. Oppilas perustelee maantieteellisen tiedon pohjalta johdonmukaisesti omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	S1–S6	Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetasoilla.	Osallistumis- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen eri aluetasoilla.	Oppilas osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai tur-	Oppilas osallistuu lähiympäristön vaalimiseen.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen.	Oppilas osaa suunnitella keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja toteuttaa niistä jonkin.

sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja				vallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.	Oppilas vertailee ja arvioi eri osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.
---	--	--	--	---	--	---	--

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1–S6	Oppilas oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.</i>			
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja	S1–S6	Oppilas oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Oppilasta ohjataan pohti-</i>			

kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa		kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>maan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
--	--	---	--	---	--	--	--

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys
T1 Oppilas tutustuu maapallon karttakuvan peruseräisiin ja keskeisten kohteiden sijaintiin ja nimistöön. Oppilas hahmottaa koko maapallon karttakuvan.		
T2 Oppilas tutustuu Maan planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Oppilas opiskelee vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Oppilas tarkastelee maapallon eri kehiä kuten ilmaa, vettä ja maa/-kallioperää. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten ilmiöiden selittämistä.	T2 Oppilas tutustuu erilaisten luonnonmaantieteellisten ilmiöiden kuten jääkauden vaikutuksiin ja näkymiseen Suomessa. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten ilmiöiden selittämistä. Oppilas pohtii Itämeren merkitystä Suomelle.	
	T3 Oppilas pyrkii kuvaamaan kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa.	T3

		Oppilas tutustuu ihmisten elämään, kulttuureihin, asumiseen ja elinkeinoihin eri puolilla maapalloa. Oppilas pyrkii ymmärtämään ihmisten elämää ja kulttuurimaisemien vaihtelua Euroopassa ja muualla maailmassa.
<p>T4</p> <p>Oppilas opiskelee, mitä elämä maapallolla vaatii.</p> <p>Oppilas tutustuu luonnonvarojen esiintymiseen ja kestävään käyttöön. Oppilas tutustuu joihinkin esimerkkeihin tuotteiden elinkaarista.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas opiskelee, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin Suomessa. Oppilas pohtii, millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan erityisesti Suomessa. Oppilas pohtii luonnonvarojen kestävä käyttöä.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen selittämistä. Oppilas ymmärtää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Euroopassa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas ymmärtää, miksi luonnonvarojen kuten energialähteiden kestävä käyttö on tärkeää.</p>
Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot
<p>T5</p> <p>Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tutustuu eri aluetasoihin karttoihin, painottaen koko maapallon tarkastelua. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia kartoja painottaen omaa lähiympäristöä, kuntaa ja Suomea. Oppilas harjoittelee alueiden välisten erojen kuvaamista ja selittämistä. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä ja pohtii niiden vastauksia.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas tutkii erilaisia alueita, kuvaa alueiden välisiä eroja ja pyrkii selittämään erojen taustaa. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia kartoja: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas tekee maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii niiden vastauksia.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee etäisyyksien mittaamista kartalla jana- ja suhdelukumittakaavan avulla ja kartan suuntaamista todellisuuden mukaisesti. Oppilas harjoittelee maastossa liikkumista kartan avulla.</p>		

<p>T7</p> <p>Oppilas harjoittelee kuvien, karttojen, karttapalvelujen ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas piirtää käsin yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja. Oppilas opiskelee paikanmäärittystä koordinaatiston avulla.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tutustuu satelliitti- ja ilmakuvien tulkintaan. Oppilas harjoittelee kuvien ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas tutustuu paikkatietosovellusten käyttöön (esim. navigaattorit ja sähköiset reittipalvelut).</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tuottaa ja käyttää geomedialla monipuolisesti käsin piirtämällä sekä tietokoneen ohjelmistoja ja verkkopalveluja hyödyntäen.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen maantieteellisen aluetutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen lähialueeseen tai Suomeen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tekee pienimuotoisen teemaan tai alueeseen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia hyödyntäen monipuolisesti opittuja geomedian taitoja. Oppilas hyödyntää erilaisia tapoja julkaista tutkimus.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas seuraa maapallon kehiin liittyviä uutisia esim. maanjäristyksistä ja pyörremyrskyistä.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tekee maastotutkimuksia lähiympäristössä. Oppilas tutustuu erityisesti Suomessa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pohtii tapahtumien taustoja.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu Euroopassa ja muualla maailmassa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pyrkii selittämään tapahtumien taustoja.</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja harjoittelee oman toimintansa arviointia. Oppilas harjoittelee mielipiteiden esittämistä maantieteellisistä asioista ja erilaisten näkemysten kuuntelua.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa. Oppilas pystyy esittämään mielipiteitään maantieteellisistä asioista. Oppilas opettelee erilaisten näkemysten kuuntelua ja rakentavaa suhtautumista sekä harjoittelee argumentoinnin taitoja.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää perusteltuja mielipiteitä maantieteellisistä asioista ja suhtautuu rakentavasti erilaisiin näkemyksiin. Oppilas harjoittelee argumentoinnin taitoja.</p>

		<p>T11</p> <p>Oppilas osallistuu joko itse suunnitellen tai ryhmässä toimien pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektiin hyödyntäen myös biologian sisältöjä</p> <p>Oppilas pohtii globaalien vastuun merkitystä omassa toiminnassaan ja harjoittelee vaikuttamisen taitoja.</p>
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet	Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet	Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet
<p>T12</p> <p>Oppilas tutustuu esimerkkeihin, miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas harjoittelee, miten toimia vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella.</p> <p>Oppilas harjoittelee ottamaan kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas pyrkii toimimaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas ottaa perustellen kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.</p>
		<p>T13</p> <p>Oppilas harjoittelee lähiympäristön ja sen kulttuurien monimuotoisuuden kuvaamista sekä oman alueellisen identiteettinsä tunnistamista. Oppilas pohtii hyvän elämän edellytyksiä, moninaisuuden merkitystä ja yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.</p>

Fysiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittauksen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisen arviointia.</i>			

<p>T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Fysiikan merkityksen ymmärtäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.</p> <p>Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoista, joilla on merkitystä energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja energiavarojen</p>	<p>Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja</p>	<p>Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden ra-</p>

					kestävän käytön kannalta.	kaisuja energia- varojen kestävän käytön kannalta.	kentamiseen liit- tyviä syy-seu- raussuhteita ja perustella erilai- sia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutulla aikaisemman tietoon ilmiöstä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutki-	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työkentelyyn ha-	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa	Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja	Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa

tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti		<p>muksia yhteistyössä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>		vainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.	<p>noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.</p> <p>Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1–S6	Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuudesta.</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.</p>	Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia fyysikalle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon.

					suuteen ja luottavuuteen vaikuttavista tekijöistä.		Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu teknologisen ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

<p>T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.</p> <p>Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.</p>
<p>Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen</p>							
<p>T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsen-</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä</p>	<p>Käsitteiden käyttö ja jäsen-</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.</p>

tämään omia käsitteitä kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä		hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.				Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet käsitteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja

kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelevaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla		teitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.			Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelevaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

<p>T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä</p>	<p>S5, S6</p>	<p>Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.</p>	<p>Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä</p>	<p>Oppilas tunnistaa joitakin vuorovaikutukseen ja liikkeeseen sekä sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää joitakin vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.</p>
<p>T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä,</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.</p>		<p><i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i></p>			

järjestöissä tai tiedeyhteisöissä							
-----------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Kemia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakuja, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen	S1–S6	Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa kemian opiskelusta osana</i>			

sekä työskentelemään pitkäjänteisesti				<i>oman oppimisen arviointia.</i>			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoista, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

luonnonvarojen kestävä käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta		kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.		tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja luonnonvarojen kestävä käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävä käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa selittää kestävä tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävä käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voidaan kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä tukeutumalla aikaisempaan tietoon ilmiöistä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.

<p>T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>	<p>Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen</p>	<p>Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomiioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.</p> <p>Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia taroituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.</p>	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa ja esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti sekä tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen</p>	<p>Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa</p>

					Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemiaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu kemiaa soveltavan ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että

							rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä	S1–S6	Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian

<p>täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitteitä kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä</p>		<p>hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.</p>		<p>kemian käsitteitä.</p>	<p>keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>keskeisiä käsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.</p>	<p>keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.</p> <p>Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja käsitteet käsitteeksi.</p>
<p>T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.</p>	<p>Mallien käyttäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvamisessa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla.</p> <p>Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja.</p> <p>Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.</p>

<p>T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.</p>	<p>Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen</p>	<p>Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.</p> <p>Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.</p>	<p>Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.</p>	<p>Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.</p>	<p>Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.</p>
<p>T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa</p>	<p>S1, S4</p>	<p>Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.</p>	<p>Luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä</p>	<p>Oppilas osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.</p> <p>Oppilas osaa selittää perustellen</p>

						tapoja tuottaa tietoa.	tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriäitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Oppilas ymmärtää peruseriäitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltaisissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltaamaan kemian tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä,	S1–S6	Oppilas soveltaa kemian tietojan ja taitojan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

järjestöissä tai tiedeyhteisöissä							
-----------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Terveystieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7–9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilaille tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeitä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvan tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata oppi- lasta ymmärtä- mään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edis- tämistä sekä elämäntulkua, kasvua ja kehi- tystä voimava- ralähtöisesti	S1–S3	Oppilas oppii tar- kastelemaan ter- veyden laaja-alai- suutta, tervey- den edistämistä sekä elämäntul- kua, kasvua ja ke- hitystä voimava- ralähtöisesti.	Terveyteen liitty- vät käsitykset	Oppilas osaa ni- metä yksittäisen terveyden osa- alueen. Oppilas osaa ni- metä yksittäisen elämäntulkun vai- heen.	Oppilas osaa ku- vata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja nii- den välistä yh- teyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistä- misellä tarkoiteta- an. Oppilas osaa ku- vata jotakin elä- mäntulkun vai- hetta sekä ni- metä nuoruuden kasvun ja kehi- tyksen piirteitä.	Oppilas osaa ku- vata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esi- merkkien avulla sekä kuvata esi- merkkien avulla, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas osaa ku- vata elämäntul- kun vaihteita, eri- tyisesti nuoruu- den kehitystä, ja kuvata esimerk- kien avulla ter- veyden, kasvun ja kehityksen	Oppilas osaa ku- vata terveyden osa-alueet ja se- littää niiden vä- lisiä syy-seu- raussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas osaa eri- tellä elämäntul- kun eri vaiheet sekä arvioida terveyden mer- kitystä elämän voimavarana elämäntulkun eri vaiheissa.

						merkitystä elämän voimavarana.	
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiin tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Oppilas osaa nimetä ristiriitilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta. Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.	Oppilas osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Oppilas osaa luokitella ristiriitilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittä-	S1	Oppilas oppii kehittämään itse-tuntemustaan ja		<i>Ei käytetä arvosanan muodos-</i>			

mään itsetunte- mustaan, omien arvojen ja asen- teiden sekä ke- hon ja mielen viestien tunnis- tamista ja sääte- lemään käyttäy- tymistään, oppi- mistaan ja opis- keluaan tukevia tekijöitä		säätelemään käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>tamisen perus- teena. Oppilasta ohjataan pohti- maan kokemuk- siaan osana it- searviointia.</i>			
T4 ohjata oppi- lasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyy- teen ja yhden- vertaisuuteen liittyviä kysy- myksiä tervey- den näkökul- masta sekä tu- kea oppilaan valmiuksia luoda vastuulli- sia ratkaisuja ih- misten välisissä	S1, S3	Oppilas oppii pohtimaan yksi- löllisyyteen, yh- teisöllisyyteen ja yhdenvertai- suuteen liittyviä kysymyksiä ter- veyden näkökul- masta sekä op- pii luomaan vas- tuullisia ratkai- suja ihmisten välisissä vuoro- vaikutustilan- teissa toimimi- seen.	Terveydellisen kehityksen analy- sointi ja toiminta vuorovaikutusti- lanteissa	Oppilas osaa ni- metä yksilöllisyy- teen vaikuttavia tekijöitä sekä an- taa yksittäisen esimerkin sosiaa- listen suhteiden yhteydestä mie- len hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa ni- metä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutuk-	Oppilas osaa ku- vata yksilöllisyy- teen vaikuttavia tekijöitä sekä an- taa esimerkkejä sosiaalisten suh- teiden merkityk- sestä mielen hy- vinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa ku- vata yhdessä toi- mimiseen ja vuo- rovaikutukseen liittyviä eettisiä	Oppilas osaa analysoida esi- merkkien avulla yksilölliseen ke- hitykseen liitty- viä kysymyksiä terveyden näkö- kulmasta ja ana- lysoida sosiaalis- ten suhteiden merkitystä mie- len hyvinvoin- nille ja tervey- delle.	Oppilas osaa ana- lysoida perustel- len yksilölliseen kehitykseen liit- tyviä kysymyksiä terveyden näkö- kulmasta ja arvi- oida sosiaalisten suhteiden merki- tystä mielen hy- vinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa ar- vioida yhdessä toimimiseen ja

vuorovaikutusti- lanteissa				seen liittyviä eeti- tisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkai- suja.	kysymyksiä ja esittää niihin rat- kaisuja.	Oppilas osaa analysoida yh- dessä toimimi- seen ja vuoro- vaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia rat- kaisuja.	vuorovaikutuk- seen liittyviä eeti- tisiä kysymyksiä sekä arvioida ja perustella niihin liittyviä ratkai- suja.
-------------------------------	--	--	--	---	--	--	---

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy

T5 ohjata oppi- lasta syventä- mään ymmär- rystään fyysi- sestä, psyykki- sestä ja sosiaali- sesta tervey- destä sekä niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja me- kanismeista sekä tukea oppi- laan valmiuksia käyttää näihin	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyyk- kistä ja sosiaa- lista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia te- kijöitä ja meka- nismeja sekä oppii käyttä- mään niihin liit- tyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Terveyteen vai- kuttavien teki- jöiden tunnista- minen ja tervey- teen liittyvien käsitteiden käyt- täminen	Oppilas osaa ni- metä terveyttä tukevia ja vaa- rantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää ohjatusti joitakin tervey- teen ja sairau- teen liittyviä kä- sitteitä.	Oppilas osaa ku- vata terveyttä tu- kevia ja vaaranta- via tekijöitä sekä näiden välisiä yh- teyksiä pääpiir- teissään. Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sai- rauteen liittyviä käsitteitä asian- mukaisesti.	Oppilas osaa analysoida ter- veyttä tukevia ja vaarantavia te- kijöitä sekä ku- vata näiden väli- siä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää tervey- teen ja sairau- teen liittyviä kä- sitteitä pääosin asianmukaisesti.	Oppilas osaa ana- lysoida ja arvi- oida terveyttä tu- kevia ja vaaranta- via tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seu- raussuhteita. Oppilas osaa käyttää tervey- teen ja sairau- teen liittyviä kä- sitteitä asianmu- kaisesti.
--	-------	---	---	---	--	--	---

liittyviä käsitteitä asianmukaisesti							
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauksen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2–S3	Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauksen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikotellen asianmukaisesti. Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Oppilas osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan	S1–S2	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta</i>			

<p>maan omia terveyteen ja turvallisuuden liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja</p>		<p>terveyteen ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.</p>		<p><i>ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i></p>			
<p>T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.</p>	<p>Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustelun terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p> <p>Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä</p>

				Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.	Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavien tekijöiden pohjalta.	eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.	eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustellen elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä eri näkökulmista.
--	--	--	--	---	---	---	--

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksistä terveyteen.	Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja	Oppilas osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.
--	----	--	---	---	---	---	---

						tv:t:n yhteyksiä terveyteen.	
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveystalvelujen asianmukaista käyttöä	S1–S2	Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveystalvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa nimetä oman koulun ja kunnan terveystalveluja.	Oppilas osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa kuvata oman koulun ja kunnan terveystalveluja.	Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman. Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveystalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.	Oppilas osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustellun suunnitelman. Oppilas osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveystalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtä-	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja	Terveystalvelujen arviointi sekä oppimista	Oppilas osaa kuvata esimerkin avulla, miten	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten	Oppilas osaa analysoida asianmukaisten	Oppilas osaa arvioida, miten

<p>mään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.</p>		<p>omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.</p>	<p>edistävien tekijöiden hahmottaminen</p>	<p>perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.</p>	<p>perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveyskäsitteeseen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>	<p>esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsitteille.</p> <p>Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>	<p>perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveyskäsitteille.</p> <p>Oppilas osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>
<p>T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii arvioimaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja</p>	<p>Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuden vaikutavien keinojen tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveysviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuden vaikuttavan tekijän.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin elä-</p>	<p>Oppilas osaa analysoida ohjatusti terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille,</p>	<p>Oppilas osaa analysoida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa analysoida elämäntapojen</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia</p>

<p>turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä</p>		<p>turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.</p>		<p>mäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.</p>	<p>toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja ympäristön terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa.</p>
---	--	--	--	--	---	---	---

Vuosiluokkaistetut tavoitteet 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
<p>T1</p> <p>Oppilas ymmärtää terveyden koostuvan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä käsittää, että terveydessä keskeisintä on terveyden edistäminen, arjen voimavarojen ylläpitäminen sekä terveystieteen osaamisen (tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu ja eettinen vastuullisuus) kehittäminen. Oppilas ymmärtää koetun ja mitatun terveyden käsitteet. Oppilas tietää elämäntilanteen keskeiset kohdat sekä tunnistaa elämäntilanteen ja eri ikäkausien tunnuspiirteitä terveyden näkökulmasta. Oppilas osaa kuvata ihmisen fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä nuoruudessa ja ymmärtää sen olevan yksilöllistä. Oppilas osaa selittää kasvuun ja kehitykseen liittyviä käsitteitä.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osaa nimetä perustunteita ja käsittää erilaisten tunteiden olevan sallittuja. Oppilas ymmärtää tunnetaitojen merkityksen mielen hyvinvointia tukevana tekijänä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata erilaisia arjessa tarvittavia sosiaalisia taitoja sekä hyvän ystävyysuhteen tunnuspiirteitä.</p> <p>Oppilas ymmärtää seksuaalisuuden olevan voimavara ja osa terveyttä kuuluen ihmisen persoonaan syntymästä lähtien. Oppilas tunnistaa seksuaalisen kehityksen vaiheita (seksuaalisuuden portaat) ja tietää seksuaaliterveyden perusteet. Oppilas osaa selittää käsitteen seksuaalinen suuntautuminen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas tutustuu terveyden laaja-alaisuuteen ja terveyden edistämiseen opiskelu- ja työkyvyn näkökulmasta. Oppilas ymmärtää mielen hyvinvoinnin sekä mielenterveyden haasteet osana kokonaisvaltaista terveyttä ja työkykyä.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisia vuorovaikutustilanteita.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisia sosiaalisia taitoja sekä tunnetaitoja (erilaisten tunteiden nimeäminen, tunnistaminen, ilmaiseminen ja</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas opettelee tunnistamaan äkillisen kriisin vaiheita ja erilaisia selviytymistapoja kriisitilanteissa. Oppilas harjoittelee stressin hallintataitoja.</p>

	niiden säateleminen). Oppilas harjoittelee rakentavaa toimimista erilaisissa ristiriita- ja ongelmatilanteissa.	
T3 Oppilas käsittää, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Oppilas oppii tapoja kehittää omaa itsetuntemustaan, itsensä arvostamista sekä itsensä kuuntelemista. Oppilas ymmärtää, että oman kehon ja mielen viestien kuunteleminen ja niiden ymmärtäminen ovat osa terveydenluku- taitoa.	T3 Oppilas osaa arvioida omaa käyttäytymistään erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Oppilas oppii tarkastelemaan ja ymmärtämään omaa seksuaalista kehitystään.	T3 Oppilasta ohjataan löytämään sekä arvioimaan omaa käyttäytymistään stressi- ja kriisitilanteissa sekä tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä. Oppilas miettii oman elämänsä ja terveytensä kannalta tärkeitä arvoja ja opettelee arvioimaan omia asenteitaan itseä ja muita kohtaan.
T4 Oppilas pohtii oman käyttäytymisensä merkitystä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	T4 Oppilas pohtii erilaisten nuorten elämässä tyypillisten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä niiden ratkaisuja. Oppilas osaa arvioida sosiaalisten suhteiden merkityksen mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa pohtia ja perustella turvallista sekä vastuullista seksuaalikäyttäytymistä ja suhtautumistaan seksuaaliseen erilaisuuteen.	T4 Oppilas pohtii terveyteen liittyvää yhdenvertaisuutta (lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus, pitkäaikaissairaus, seksuaalivähemmistöt, monikulttuurisuus) sekä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilas tuottaa edellä mainittuihin kysymyksiin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
T5 Oppilas tietää, mitkä tekijät vahvistavat ja mitkä puolestaan vaarantavat	T5 Oppilas ymmärtää terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä, esimerkiksi arkirytmien, unen ja	T5 Oppilas tiedostaa huumeiden käytöstä aiheutuvan riippuvuuden sekä terveysriskin ja ymmärtää huumeiden käytön syyt ja seuraukset.

<p>fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Oppilas tunnistaa kiusaamisen eri piirteitä ja siihen liittyviä rooleja sekä tietää keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Oppilas tietää, mitä käsitteet mielihyvä ja riippuvuus tarkoittavat ja osaa nimetä erilaisia mielihyvän ja riippuvuuden lähteitä. Oppilas ymmärtää riippuvuuksiin liittyvät terveysriskit ja osaa nimetä syitä erilaisille riippuvuuksille sekä keinoja niistä eroon pääsemiseksi. Oppilas tiedostaa tupakkatuotteista (tupakka, nuuska, sähkösavuke) aiheutuvan riippuvuuden ja osaa selittää niihin liittyviä terveyshaittoja. Oppilas ymmärtää käsitteen passiivinen tupakointi.</p>	<p>lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>Oppilas tietää yleisimpiä tartuntatauteja sekä suomalaisia kansantauteja ja näihin liittyviä riskitekijöitä ja ehkäisykeinoja.</p> <p>Oppilas ymmärtää käsitteen seksuaalinen kaltoinkohtelu.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee terveyteen ja sairauteen liittyvien tiedonhankintamenetelmien käyttämistä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas opettelee terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltamista, aiheina arkirytmii, uni ja lepo, ravitsemus, liikunta, seksuaalikäyttäytyminen, alkoholi ja liikenneturvallisuus.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas erottaa epäluotettavan ja luotettavan tietolähteen toisistaan ja osaa etsiä terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa ja toimintaohjeita (esimerkiksi seksuaalinen kaltoinkohtelu).</p> <p>Oppilas osaa tunnistaa terveydelle vaarallisia tilanteita ja kehittää valmiuksiaan toimia tarkoituksenmukaisesti sairastumis- ja ensiaputilanteissa.</p> <p>Oppilas osaa esittää toimintamalleja itsehoidossa ja avunhakemisessa.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas ymmärtää omaa terveyttä koskevien elintapavalintojen merkityksen jokapäiväisessä elämässä ja pystyy nimeämään omaa terveyttä</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia terveystaitojaan ja tottumuksiaan säännölliseen arkirytmiiin, uneen</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia elintapojaan ja terveystottumuksiaan sekä niiden vaikutusta esimerkiksi kansantauteihin.</p>

<p>vahvistavia asioita. Oppilas ymmärtää itsestä huolehtimisen merkityksen terveyden kannalta (päivittäinen hyvä hygienia). Oppilas miettii elämänhallintataitojen merkitystä osana terveyden kannalta merkittäviä voimavaroja. Oppilas opettelee tunnistamaan mahdollisia riippuvuutta aiheuttavia tekijöitä omassa elämässään ja miettimään, miten välttää riippuvuuksien kehittymistä.</p>	<p>ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	
<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee erilaisia terveyteen liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa kuvata ja opettelee arvioimaan kriittisesti elämäntapoihin, kuten uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyviä ilmiöitä, tietolähteitä, eettisiä kysymyksiä, valintoja ja niiden seurauksia, arvoja ja arvostuksia.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä tietoja eri näkökulmista, kyseenalaistamaan tiedon luotettavuutta sekä tarkastelemaan sen merkitystä hyvinvoinnille.</p>
<p>Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p>	<p>Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p>	<p>Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas tiedostaa mediaan liittyviä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas tietää, miten toimia nettikiusaamistilanteissa.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas ymmärtää ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon sekä tieto- ja viestintäteknologian merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas ymmärtää terveyden ja toimintakyvyn merkityksen ihmiselle. Oppilas osaa selittää mediaan liittyviä käsitteitä. Oppilas tunnistaa terveystuotteen ja vaikuttamisen keinot.</p> <p>Oppilas ymmärtää, miten elinympäristö vaikuttaa terveyteen.</p> <p>Oppilas ymmärtää suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän rakenteen.</p>

<p>T10</p> <p>Oppilas oppii käytännössä tarkastelemaan toimintakyvylle ja sen ylläpitämiseksi merkittäviä seikkoja, kuten työasennon ergonomiaa, ja osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu tarjolla oleviin terveyspalveluihin ja niiden toimintaan.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tietää, mistä hän saa tarkoituksenmukaista tukea ja apua erilaisissa terveyden ja hyvinvointiin liittyvissä ongelmatilanteissa.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas opettelee arvioimaan omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten terveyskäsitteiden (lääketieteellinen, toiminnallinen, subjektiivinen) vaikutusta omaan terveyteen.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas pohtii omaan elämään liittyviä terveyden ja hyvinvoinnin arvoja ja normeja arkirytmien, uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas osaa havainnoida ympärillään olevia erilaisia terveyskäsitteitä sekä ajankohtaisia terveysilmiöitä ja arvioida niiden vaikutusta itseensä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla omaa oppimista tukevia tekijöitä.</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas osaa käyttää kriittistä media-lukutaitoa arvioidessaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä. Oppilas pohtii, mitä keinoja ja tapoja hänellä on vaikuttaa lähiyhteisönsä terveyteen. Oppilas pohtii eettistä vastuullisuutta, esimerkiksi muiden huomioon ottamista tai (netti)kiusaamiseen puuttamista, osana terveysosaamista.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tietää, miten hän voi toiminnallaan tukea sekä omien että muidenkin oikeuksien toteutumista mm. seksuaalikäyttäytymiseen (nuorten seksuaalioikeudet) liittyen.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa. Oppilas pohtii kansalaistoiminnan ja osallisuuden merkitystä kestävästä elämäntavasta, kansanterveyden ja sen edistämisen kannalta.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että hänellä itsellään on päävastuu omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Oppilas pohtii terveyteen liittyvän viestinnän eettisyyttä ja yhdenvertaisuutta (yksilön oikeudet ja vastuut).</p>

Uskonto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7–9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päätösarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päätösarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin moni-	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuris-	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon	Oppilas tunnistaa ympäristöstä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan us-	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä

<p>vuorovaikutus sekä tunnistaamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus</p>		<p>puolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.</p>	<p>ten ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen</p>	<p>liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.</p>	<p>erilaisia uskontoon liittyviä asioita.</p> <p>Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.</p>	<p>kontoon liittyvästä monimuotoisuudesta.</p> <p>Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään.</p> <p>Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>	<p>opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>
<p>T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.</p>	<p>Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksesta sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä.</p> <p>Oppilas osaa</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksesta.</p> <p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä,</p>	<p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon</p>	<p>Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja.</p>

				kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnotto- muuteen	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnotto- muus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Oppilas osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja kat-	Oppilas osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta.

					Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	somus mielekkäissä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuulla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.

<p>T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.</p>	<p>Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoi-keudesta.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitilanteista eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjautusti eettisiä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoi-</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä, pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä.</p>

					ja niiden merkityksestä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	keuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden	Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot	Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ih-	Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ih-	Oppilas osaa pohtia monipuolisesti ihmisyyteen kuuluvia

elämäkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin		kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämäkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.		ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.	misyyteen kuuluvia elämäkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.	misyyteen kuuluvia elämäkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.	elämäkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa analysoida omia arvojaan sekä tunnistaa erilisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja. Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia	S2, S3	Oppilas harjaantuu analysoimaan eettisiä valintoja ja niiden vaikutusta hyvin-	Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja	Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauksia.	Oppilas osaa kuvailla eettisten valintojen vaikutusta hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja	Oppilas osaa arvioida eettisiä valintoja sekä antaa esimerkkejä niiden välit-

sia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan		vointiin sekä kehittää valmiuksiin toteuttaa kestävä elämäntapaa.	kestävään tulevaisuuteen			kestävään tulevaisuuteen.	tömistä ja välillisistä vaikutuksista hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan ja valmiuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Elämäkatsomustieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakuja, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan

kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelua. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päättöarviointia annettaessa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja pe-	S1	Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon	Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa joistain Unescon	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista	Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman

rehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan			maailmanperintökohteen.	maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	kulttuureissa ja perinnössä. Oppilas osaa kuvailulla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.	Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja veganismi).	Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä. Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.	Oppilas ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.

					Oppilas osaa kertoa, miten katso- muksia voi tarkas- tella tutkivasti ja tieteellisesti.	Oppilas osaa selit- tää, miten katso- muksia voi tarkas- tella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskon- nollisen ajattelun ja uskontokritiikin pe- rusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutki- maan ja pohtimaan uskonnollisen ajat- telun ja uskontokri- tiikin perusteita.	Oppilas osaa ohja- tusti hankkia infor- maatiota uskon- noista ja uskonto- kritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tie- tää, mitä uskonto- kritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asi- asta.	Oppilas osaa selit- tää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerk- kejä uskontokritii- kin pääpiirteistä sekä hakea infor- maatiota asiasta.	Oppilas osaa eri- tellä uskonnollisen ajattelun luon- netta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asi- asta.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katso- musvapaus ihmis- oikeutena sekä kat- sotusvapauden turvaamisen kan- sallisia ja kansain- välisiä keinoja	S1, S3	Oppilas oppii ym- märtämään katso- musvapauden ih- misoikeutena sekä perehtyy katsomus- vapauden turvaami- sen kansallisiin ja kansainvälisiin kei- noin	Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapau- desta.	Oppilas tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Oppilas osaa ni- metä vähintään yh- den keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katso- musvapaudesta ih- misoikeutena, jois- takin katsomusva- pauden turvaami- sen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilan- teissa.	Oppilas selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomus- vapauden turvaa- misen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilan- teissa.

<p>T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita</p>	<p>Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).</p>	<p>Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.</p>
<p>T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.</p>	<p>Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.</p>	<p>Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.</p>	<p>Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai eikumpaakaan.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus).</p>	<p>Oppilas osaa käyttää eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.</p>

				Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.		
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.	Oppilas tunnistaa jonkin kestäväen tulevaisuuden edellytyksen. Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestäväen tulevaisuuden edellytyksistä. Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestäväen elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.

						riassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.
--	--	--	--	--	--	--

Elämäkatsomustieto: tavoitteet vuosiluokilla 7-9						
T1						
Oppilas oppii tunnistamaan ja ymmärtämään erilaisista lähteistä eri maailmankuviin ja- katsomuksiin sisältyviä kasitteitä						
Oppilas oppii käyttämään käsitteitä ilmaistessaan itseään tekstein ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. T2						
Oppilas omaksuu tietoja erilaisista kulttuureista ja katsomuksista.						
Oppilas oppii huomioimaan eri kulttuurien ilmenemistä yhteiskuntien eri alueilla mm. mediassa ja taiteessa.						
Oppilas tietää maailmanperintöohjelman periaatteet ja joitain maailmanperintökohteita.						
T3						
Oppilas tuntee keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimmät historialliseen kehitykseen liittyvät piirteet ja niiden vaikutukset nyky-yhteiskuntaan. Oppilas tietää katsomusten tieteellisen tutkimuksen periaatteet.						
T4						
Oppilas oppii tuntemaan uskonnon määritelmän, uskonnollisen ja uskonnottoman ajattelun periaatteet ja uskontokritiikin pääpiirteet.						
T5						
Oppilas tuntee katsomusvapaus-käsitteen sisällön ja merkityksen sekä osaa arvioida katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja toteutumattomuutta erilaisissa yhteiskunnissa.						
Oppilas perehtyy ihmisoikeusjärjestöihin sekä niiden toimintaperiaatteisiin.						

T6

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan erilaisten katsomusten taustalla olevia perusteluja.

T7

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan maailman moninaisuutta ja ihmisten yhdenvertaisuutta.

Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään erilaisuutta.

T8

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa eettisen ajattelunsa perusteluna erilaisissa tilanteissa.

Oppilas oppii kehittämään eettistä ajatteluaan lisääntyvän tiedon ja kokemusten pohjalta.

T9

Oppilas oppii ja on innostunut käyttämään omaksumaansa tietoa arkisten ratkaisujensa perustana.

Oppilas oppii ymmärtämään arkisten ratkaisujen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen sekä paikallisesti että globaalisti.

Oppilas oppii vaikuttamaan yhteiskunnassa kestäväen tulevaisuuden perusteiden mukaisesti.

T10

Oppilas tietää ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja eettisen perustan.

Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa ihmisoikeuksien ja suvaitsevaisuuden edistämiseen.

Historia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7–9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Parempaan osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteetti-	S1–S6	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohja-</i>			

tiä rakentavana oppiaineena				<i>taan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Tiedon hankkiminen menneisyydestä							
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetuista lähteistä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä ja erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6						
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden ja ajanjaksojen aikajärjestyksen ja ajallisia yhteyksiä. Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja erittelee historian keskeisiin ajanjaksoihin liittyviä tapahtumia, henkilöitä ja ilmiöitä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoituksiperiä ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti vaikuttavat	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.

						hänen toimintaansa.	
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa muutoksista asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas erottaa historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).
T7 ohjata oppilasta analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6			Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.	Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille. Oppilas selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämäntilanteilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämäntilanteilla	Oppilas arvioi, miksi joillain elämäntilanteilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään ja miten tapahtuman tai ilmiön seuraukset vaikuttivat eri lailla eri asemassa oleviin ihmisiin ja ihmisryhmiin.

						toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Oppilas rohkaistuu tulkintojen tekemiseen.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S6	Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään jonkin tarkoitukseen.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään jonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään jonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään jonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinna luotettavuuteen.
T11 harjaanuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Oppilas oppii käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.	Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen	Oppilas vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annettun tietolähteen pohjalta. Oppilas muodostaa opet-	Oppilas esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.	Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian	Oppilas tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja osoittaen tunnistavansa tulkintoihinsa liittyvän virhetulkinnan mahdollisuuden.

				tajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.		tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.	Historiatietoisuuden hyödyntäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten historiaa käytetään nykyisen selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiaa käytetään nykyisen selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.	Oppilas esittää arvion siitä, miten tulkinnat menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin.

Yhteiskuntaoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu.

paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4	Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 ohjata oppilasta harjaantumaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	Oppilas oppii arvioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valinto-		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

		jen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.					
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys							
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseen oikeusjärjestelmään.	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta asianmukaista tietolähdettä käyttäen.	Oppilas arvioi ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia tietolähteitä ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen että julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriitti-	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä ja toimintaa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja	Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteiskuntaa ja taloutta käsittelevää tietoa eri näkökulmia huomioon ottavalla ja kriittisellä tavalla.

taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä		sesti median yhteiskunnallista roolia.		tietoa hänelle annetusta lähteestä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.	taloudesta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Oppilas kuvailee median vaikutusta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.	Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja mediavaikutusta yhteiskunnassa.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan työelämää ja yrittäjyyttä tuntevana taloudellisena toimijana.	Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edustavia ammatteja.	Oppilas kuvailee palkkatyön ja yrittäjyyden piirteitä. Oppilas kertoo, mitä mahdollisuuksia palkkatyö ja yrittäjän ammatti tarjoavat yksilölle.	Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.	Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä yhteiskunnassa. Oppilas arvioi palkkatyön ja yrittäjyyden merkityksiä yksilölle.
T6 ohjata oppilasta tarkastele-	S1–S3	Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri	Eri yhteisöjen ja väestöryhmien	Oppilas osoittaa tunnistavansa esimerkkien	Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä	Oppilas erittelee erilaisten väestö-	Oppilas arvioi keinoja, joilla voi-

maan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti		yhteisöjä ja väestöryhmiä.	monipuolinen tarkastelu	avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	ryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.	daan tukea väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä. Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.	Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.	Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla. Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.	Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokratian päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla. Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen,	S1, S4	Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden	Vastuullisen taloudellisen toi-	Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin ta-	Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä	Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä	Oppilas perustelee kestävää tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja

<p>oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti</p>		<p>periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.</p>	<p>minnan ymmärtäminen ja soveltaminen</p>	<p>loudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen).</p> <p>Oppilas osoittaa tunnistavansa ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.</p>	<p>yksilön taloudessa.</p> <p>Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.</p>	<p>kansantaloudessa.</p> <p>Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.</p>	<p>arvioi niiden vaikutuksia koti- ja kansantalouksille.</p> <p>Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta yksilön taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävä talouden näkökulmasta.</p>
<p>T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietoaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.</p>	<p>Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen</p>	<p>Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.</p> <p>Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.</p> <p>Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.</p>	<p>Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsitteelyyn ja vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa.</p> <p>Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.</p>	<p>Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsitteelyyn sekä esittää arvioita niistä käytävästä keskustelusta.</p>

--	--	--	--	--	--	--	--

Yhteiskuntaoppi: tavoitteet 9. vuosiluokalla
Merkitys, arvot ja asenteet
<p>T1</p> <p>Oppilas haluaa ottaa selvää ympärillään tapahtuvista asioista ja tapahtumista. Oppilas ymmärtää yhteiskuntaopin perusteita.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas ymmärtää yksilön tekemien päätösten vaikutukset lähiympäristön tasolta globaalille tasolle.</p> <p>Oppilas kehittää omaa pohdintaa ja ajattelua eri sisältöihin liittyen.</p>
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys
<p>T3</p> <p>Oppilas ymmärtää, kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii: jokaisella kansalaisella on mahdollisuus saada oikeudenmukaisesti asiansa käsitellyksi Suomessa.</p> <p>Oppilas hahmottaa oikeusvaltion periaatteet ja perehtyy ihmisoikeuksiin. Oppilas ymmärtää, kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii, ja mitkä ovat yksilön mahdollisuudet saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimissa.</p>
<p>T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja tarkastella sitä kriittisesti. Oppilas oppii ymmärtämään ja kuvailemaan yhteiskunnan ja talouden toimintaa sekä median roolia yhteiskunnassa.</p>
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen
T5

Oppilas lisää tietojaan ja taitojaan työelämästä (työntekijä ja työnantaja) ja yrittäjyydestä (sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys).

Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoilemia mahdollisuuksia.

T6

Oppilas ottaa selvää kansalaisyhteiskunnan toiminnasta sekä tutustuu erilaisiin väestöryhmiin ja kansalaisten tasa-arvoon.

T7

Oppilas tutustuu päätöksenteon eri tasoihin (paikallinen, Suomi, Euroopan unioni ja globaali taso). Oppilas tietää, miten hän voi toimia aktiivisena yhteisön jäsenenä.

T8

Oppilaan ymmärrys talouden toiminnasta kasvaa. Oppilas harjoittelee oman talouden suunnittelua ja toteutusta (tulot ja menot). Oppilas tutkii omia kulutusvalintojaan ja havaitsee niiden seurauksia (kestävä kehitys ja esimerkiksi ympäristömerkkien tunnistaminen).

T9

Oppilas osaa toimia aktiivisena kansalaisena. Oppilas osaa käyttää erilaisia vaikuttamisen keinoja. Oppilas lisää tiedonhakutaitojaan ja hyödyntää saatuja tietoja omassa elämässään.

Musiikki

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7–9

Musiikin opetuksessa formatiivinen arviointi tarkoittaa kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti sekä soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailta tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	---------------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

Osallisuus							
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musisoivan ryhmän toimintaan opettajan konkreettisen ohjeen mukaan.	Oppilas osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä.	Oppilas toimii itsenäisesti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan.	Oppilas toimii rakentavasti musisoivan ryhmän ja musiikillisen yhteisön jäsenenä huolehtien osuudestaan sekä kannustaen ja auttaen toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen							
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	S1–S4	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään osana musiikillista ilmaisua.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun soivittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä tehtävän ja tilanteen mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan	S1–S4	Oppilas kehittää edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodia-	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu soittamiseen konkreettisen ohjauksen alaisena.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon pyrkien sovittamaan	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon sujuvasti.

keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin		ja sointusoittimia.			osuutensa kokonaisuuteen.		
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemukseen ja ilmaisuun	S1–S4	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä.	Oppilas sovittaa liikkumistaan musiikkiin ja osallistuu ryhmän jäsenenä musiikkiliikunnalliseen ilmaisuun.	Oppilas sovittaa liikeilmaisuunsa kuulemansa musiikkiin ja ilmaisee musiikkia liikkuen, myös rytmisesti perussykettä seuraten ja ilmaisten.	Oppilas käyttää koko kehon liikettä monipuolisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia esittäen kuulemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnoistaan sekä perustellen näkemyksiään.

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1–S4	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1–S4	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä sekä tallentamisessa osana monialaisia kokonaisuuksia.	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas kokeilee joitakin musiikkiteknologian työkaluja opettajan konkreettisten ohjeiden mukaan.	Oppilas kokeilee musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä itsenäisesti.	Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.	Oppilas käyttää monipuolisesti musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito							

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1–S4	Oppilas tarkastelee musiikkia taiteenlajina ja oppii ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas tunnistaa joitakin tapoja käyttää musiikkia viestimiseen ja vaikuttamiseen. Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikulttuureja.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin monista käyttötavoista ja kulttuurisista ilmenemismuodoista ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas jäsentää musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja kertoen havainnoistaan.	Oppilas analysoi ja arvioi musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja ja osaa keskustella niistä.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	S1–S4	Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa							
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin	S1–S4	Oppilas tunnistaa musiikin vai		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta</i>			

vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin		kutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.		<i>ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia</i>			
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1–S4	Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas noudattaa annettavia turvallisuusohjeita.	Oppilas ottaa huomioon ääniympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuden sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.	Oppilas huolehtii vastuullisesti musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.
Oppimaan oppiminen musiikissa							
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselle	S1–S4	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselle sekä arvioi taitojensa	Oppimisen taidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukeamana jollakin musiikillisen osaamisen osalla annetun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita,	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä ta-	Oppilas asettaa musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita ja työskentelee

leen ja arvioimaan taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.		edistymistä suhteessa tavoitteisiin.			toimii niiden suuntaisesti ja työskentelee niiden suuntaisesti	voitteita, harjoittelee niiden suuntaisesti sekä arvioi edistymistään suhteessa tavoitteisiinsa.	niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.
--	--	--------------------------------------	--	--	--	--	--

Musiikin vuosiluokkaistetut tavoitteet vuosiluokat 7-8

7.lk	8.lk
Osallisuus	Osallisuus
T1 Oppilas toimii oman musiikinryhmän jäsenenä rakentavasti, saa onnistumisen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.	T1 Oppilas toimii erilaisten musiikillisten ryhmien kuten bändien tai lauluyhtyeiden jäsenenä rakentavasti ja muita kannustaen. Oppilas saa onnistumisen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen
T2 Oppilas käyttää ääntään turvallisesti ja tarkoitukseen sopivalla tavalla ja laulaa rohkeasti muiden mukana. Oppilas oppii ymmärtämään äänenmurroksen aikana äänessä tapahtuvia muutoksia ja tiedostaa, että oman äänen hyväksyminen on tärkeää.	T2 Oppilas ylläpitää laulutaitojaan ja rohkaistuu monipuolistamaan ilmaisuaan laulussa.
T3	T3

Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointusoittimen soittamiseen.	Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointu-, melodia- tai rytmisoittimen soittamiseen.
T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta.	T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta. Oppilas harjoittelee perussykkeen hahmottamista liikkuestaan.
T5 Oppilas havainnoi musiikkia ja harjoittelee oman mielipiteen muodostamista sekä sen perustelemista vuorovaikutteisesti.	T5 Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.
T6 Oppilas rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin kehittelemällä yksin tai ryhmässä omia musiikillisia ideoita improvisoiden keho-, rytmi-, melodia-, ja sointusoittimilla.	T6 Oppilas kehittää luovaa suhdettaan musiikkiin yhdistelemällä musiikillisia ideoita laajemmiksi kokonaisuuksiksi yksin tai osana ryhmää.
T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä musiikin tallentamisessa.	T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä luovan ilmaisun välineinä mm. monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito
T8 Oppilas perehtyy musiikin aikakausiin ja eri puolilla maailmaa esiintyviin musiikkikulttuureihin, mutta myös suomalaiseen musiikkiin. Oppilas pohtii taiteen olemusta ja merkitystä ihmiselle.	T8 Oppilas perehtyy musiikin vaikuttamiskeinoihin mm. elokuva- ja mainosmusiikissa sekä musiikkivideoissa.

<p>T9</p> <p>Oppilas keskustelelee musiikista ja harjoittelee käyttämään rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, muodon ja sointiväriin käsitteistöä keskustelussa.</p> <p>Oppilas ymmärtää keskeisiä nuottikuvan musiikillisia merkintätapoja.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas keskustelelee musiikista ja harjoittelee käyttämään musiikin terminologiaa ja käsitteistöä keskustelussa.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja ymmärtää nuottikuvan musiikillisia merkintätapoja.</p>
<p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</p>	<p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas kehittää itsetuntemustaan musiikin avulla.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas kehittää itsetuntemustaan musiikin avulla.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas oppii tarkkailemaan oman elinympäristönsä melutasoa ja suojautumaan melulta.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas osaa käyttää musiikkilaitteita turvallisesti ja osaa suojautua melulta.</p>
<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p>	<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti.</p> <p>Oppilas asettaa pieniä musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.</p> <p>Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työskentelyään suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti.</p> <p>Oppilas asettaa tavoitteita musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.</p> <p>Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työskentelyään asettamiinsa tavoitteisiin nähden ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.</p>

Kuvataide

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan. Kuvataiteen päätösarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettyyn osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätösarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu							
T1 kannustaa op- pilasta havainnoi- maan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moni- aistisesti ja käyt- tämällä moni- puolisesti kuvalli- sen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ha- vainnoimaan tai- detta, ympäris- töä ja muuta vi- suaalista kulttuu- ria.	Taiteen, ympäris- tön ja muun visu- aalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee ha- vaintoja yksilölli- sesti ohjeistet- tuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvalli- sen tuottamisen menetelmiä teh- dessään havain- toja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen me- netelmiä ja eri aisteja tehdes- sään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuotta- misen menetel- miä tarkoituk- senmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään ha- vaintoja.
T2 rohkaista op- pilasta keskuste- lemaan omista ja muiden havain- noista ja ajatuk- sista sekä perus- telemaan näke- myksiään	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista pe- rustellen näke- myksiään.	Havaintojen ja ajatusten sanalli- nen pohdinta	Oppilas sanallis- taa suullisesti tai kirjallisesti opet- tajalle jonkin ha- vaintonsa.	Oppilas tuo joita- kin havaintojaan ja ajatuksiaan yh- teiseen keskuste- luun.	Oppilas osallis- tuu oma-aloittei- sesti keskustelui- hin ja perustelee ajatuksiaan.	Oppilas osallis- tuu keskustelui- hin näkemyksi- ään selkeästi pe- rustellen ja mui- den puheenvuo- roja rakentavasti tulkiten.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja.	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan monipuolisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.
--	------------	---	--	---	---	--	--

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltaamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas kokeilee jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas harjoittelee erilaisia kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin tavoitteellisesti.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa yksin ja

yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä		tapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.			yksin tai ryhmässä työskennellessään.	työskennellessään.	yhteistoiminnallisesti työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöön soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta							
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää.	Oppilas harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä ja käyttää niistä joitakin.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yh-	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisen kulttuurin merkityksen.	Oppilas tarkastelee joitakin visuaalisen kulttuurin merkityksiä sekä tutustuu niistä käytävään keskusteluun.	Oppilas osallistuu tulkintoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	Oppilas perustelee näkemyksiään visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

teiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista							
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ja soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuurista kuvailmaisun tapaa.	Oppilas tutustuu ohjatusti kulttuuriin kuvailmaisun tapoihin ja käyttää niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessaan.	Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessa ja perustelemalla ratkaisujaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen							
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.	Oppilas osallistuu visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehityksestä	Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon erilaisia kulttuurisen moninaisuuden	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehityksestä	Oppilas esittää näkemyksiään kulttuurisen moninaisuuden ja kestävästä kehityksestä kysymyksistä

kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla		tystä sekä vaikuttamaan kuvien avulla.		kestävän kehityksen näkökulman.	ja kestävän kehityksen näkökulmia.	tystä sekä tunnista kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.	sekä vaikuttaa kuvien avulla.
---	--	--	--	---------------------------------	------------------------------------	--	-------------------------------

Käsityö

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7–9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaitojen kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa käsityön alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliästä työskentelyään	S1–S5	Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjatuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja oma-aloitteisesti.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan	S1–S5	Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin.	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen. Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjautusti. Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyttisesti ja realistisesti.

		Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.			Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.		
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.	Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen	Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä ohjatusti työskentelyynsä soveltuvat. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita tai teoksia.	Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttökelpoisuutta käsityöprosessissa. Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan kekseliäästi, koikeilevästi ja tarkoituksenmukaisesti.
T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita.	Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita ohjeen mukaan.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideoansa selkeästi	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti käsityön

vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua		Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.		Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotain muuta tapaa käyttämällä.	esitysteknologiaa hyödyntäen.	käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.	Turvallinen työskentely	Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin keskeisiä työturvallisuuden liittyviä riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita.	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	Oppilas arvioi ja ennakoii työskentelyn vaaroja ja riskejä osana käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimillaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintäteknologian	Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tieto-	Oppilas osaa käyttää annettun ohjeen mukaan	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suun-	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mo-

<p>mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa</p>		<p>mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa.</p> <p>Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.</p>		<p>ja viestintäteknologiaa omassa tai yhteisessä käsityöprosessissa.</p>	<p>tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.</p>	<p>nittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.</p>	<p>nipuolisesti käsityöprosessin eri vaiheissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä</p>	<p>S7</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.</p>	<p>Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa</p>	<p>Oppilas osallistuu opettajan ohjajana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.</p>	<p>Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.</p>
<p>T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään</p>	<p>S8</p>	<p>Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti.</p>	<p>Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävä elä-</p>	<p>Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti</p>	<p>Oppilas osaa osittain itsenäisesti</p>	<p>Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työkentelyssään.</p>	<p>Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää</p>

käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa		Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa.	mäntävän huomiointi käsityöprosessissa	opettajan ohjauksena.	tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävään elämäntavan välistä yhteyttä.	Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävään elämäntavan välistä yhteyttä.	laadukkaan työn merkityksen. Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja kestävään elämäntapaan liittyviä valintoja.
--	--	--	--	-----------------------	--	--	--

Liikunta

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa

opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päätösarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen toimintakyky							
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee opettettuja liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaantuttamaan havain-	S1	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eriaistien avulla ja	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä	Oppilas ymmärtää ja osaa kertoa tekemiään havaintoja sekä	Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten	Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisun teon

tomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja		tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.		opettajan auttamana omassa toiminnassaan.	yhdistää niitä toimintaansa.	tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetuksissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun	S1	Oppilas kehittää välineenkäsittely-	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot)	Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja	Oppilas osaa käyttää ja yhdis-	Oppilas osaa käyttää, yhdistää	Oppilas käyttää, yhdistää ja sovel-

avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa		lytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	eri liikuntamuodoissa	joissakin opetuksissa liikuntamuodoissa.	tää välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	taa välineenkäsittelytaitoja opetuksissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyttä ja liikkuvuutta	S1	Oppilas arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa kertoa joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointimenetelmiä ja toisen ohjauksessa harjoittaa ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa kertoa ja valita erilaisten fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointiin soveltuvia menetelmiä ja harjoittaa oma-toimisesti joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyttä ja liikkuvuutta.	Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja tunnistamisen perusteella osaa ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.

T6 vahvistaa uima- ja vesipe- lastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Oppilas vahvistaa uima- ja vesipe- lastustaitojaan.	Uima- ja vesipe- lastustaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas ui 50 m käyttäen kahta uintitapaa ja sukeltaa 5 m.	Oppilas osaa uida*, pelastautua ja pelastaa vedestä (*Pohjoismaisen uima- taidon kriteeri).	Oppilas osaa uida sujuvasti kah- della uintitavalla sekä pelastautua ja pelastaa ve- destä eri tavoilla.
T7 ohjata oppi- lasta turvalliseen ja asialliseen toi- mintaan	S1	Oppilas toimii tunneilla turvalli- sesti ja asialli- sesti.	Toiminnan tur- vallisuus liikunta- tunneilla	Oppilas osaa ker- toa, miten toimi- taan turvallisesti ja asiallisesti, sekä toimii ja va- rustautuu yleensä ohjeiden mukaan.	Oppilas ymmär- tää turvallisuu- teen liittyviä ris- kitekijöitä ja toi- mii tunnilla tur- vallisesti sekä va- rustautuu asialli- sesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikun- tatunneilla.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvalli- suutta liikunta- tunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky							
T8 ohjata oppi- lasta työskente- lemään kaikkien kanssa sekä sää- telemään toi- mintansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset	S2	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toi- mintansa ja tunneilmaisuaan lii- kuntatilanteissa.	Tunne- ja vuoro- vaikutustaidot sekä työskentely- taidot	Oppilas työskentelee vali- koimiensa ihmis- ten kanssa sekä säätelee toimin- taansa ja tunneil- maisuaan niin, että pystyy toimi-	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.	Oppilas työskentelee eri liikunta- tilanteissa yhtei- sesti sovitulla ta- valla ja toiset huomioon ot- taen.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimin- taa ja oppimista.

huomioon ottaen				maan liikuntatilanteissa muiden kanssa.			
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa kertoa reilun pelin periaatteita ja kantaa satunnaisesti vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä.
Psyykinen toimintakyky							
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa kertoa, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii opettajan ohjajana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja	S3			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

yhteisöllisyydestä							
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	Oppilas oppii ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä	S3	Oppilas oppii löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

tuottavia liikun- taharrastuksia							
-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Liikunta: tavoitteet vuosiluokilla 7-9		
7.lk	8.lk	9.lk
Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky
T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntatehtäviä parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.
T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä.	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4	T4	T4

Oppilas kokeilee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä	Oppilas harjoittelee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä
T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Oppilas tutustuu omien voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämiseen.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta opettelee voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämistä.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta kehittää voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksiaan.
T6 Oppilas opettelee uima- ja vesipelastustaitoja.	T6 Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.	T6 Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimii turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.
Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
T8 Oppilas työskentelee kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.
T9	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.	T9

Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.		Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.
Psyykinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
T10 Oppilas harjaantuu työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tutustuu hyvinvointiaan tukeviin teknologian tuomiin mahdollisuuksiin.	T10 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tietää joitakin hyvinvointia tukevia teknologian apukeinoja.	T10 Oppilas osaa työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas osaa hyödyntää teknologiaan oman hyvinvointinsa tukemiseen.
T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvinolontunteen.
T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.
T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.

Kotitalous:

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostamalle 5	Osaamisen kuvaus arvostamalle 7	Osaamisen kuvaus arvostamalle 8	Osaamisen kuvaus arvostamalle 9
Käytännön toimintataidot							
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoidaan ja arvioidaan työtä ja toimintaa	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.	Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	Oppilas tunnistaa ja nimeää joi-takin työproses-siin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.	Oppilas suunnittelee, organisoi ja kuvailee omaa työtänsä ja toimintaansa työ-vaiheittain annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskentelyn tarkastelun avulla.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee itsenäisesti sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomiointiin	S1, S2	Oppilas oppii kotitalouden kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.	Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka	Oppilas suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	Oppilas suoriutuu annetuista kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa taval-lisimpia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä kotitalouden tehtävissä.	Oppilas osaa käyttää luovasti ja perustellen erilaisia kädentaitoja ja työtapoja kotitalouden tehtävissä. Oppilas perustelee luovuuden ja

					tavalla ja että esteetiikalla on merkitystä.	Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.	estetiikan merkitystä ja ottaa nämä huomioon osana kokonaisuutta.
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävää elämäntapaa edistävasti.	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa	Oppilas harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä yksilöllisesti ohjattuna.	Oppilas valitsee ja käyttää raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa kestävän elämäntavan tietoja ja taitoja käyttessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.	Oppilas valitsee, käyttää ja perustelee kestävää elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja tai teknologiaa.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas toimii aikataulussa ja ylläpitää tehtävien sekä työympäristön järjestystä ohjattuna.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä annettujen ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympä-

		huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.			Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas suunnittelee ja ennakoii ajankäyttöään.	ristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytettävissä olevat aineelliset voimavarat.	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas toimii hygieenisesti ja turvallisesti ohjattuna.	Oppilas työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas perustelee toimintaansa turvallisuuden, hygieenisyyden, ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot							
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukena keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuo esille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti.

							Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.	Arjen rakentamisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas nimeää arkirutiineja sekä tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas kuvailee arkirutiineja, arjen rakentumista, kotitalouksien perinteitä ja erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas määrittelee arjen rakentumista ja kotitalouksien arkirutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.	Oppilas perustelee kotitalouksien arjen rakentumista ja erilaisten kotikulttuurien ajankäyttöä.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan työtehtävien jakamista.	Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen	Oppilas harjoittelee yksilöllisesti ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.	Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä	Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.

						pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.	
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin liittyviä käytännön toimintatapoja.
Tiedonhallintataidot							

<p>T10 kannustaa oppilasta hankki- maan ja arvioi- maan kotitalou- teen liittyvää tie- toa sekä ohjata käyttämään luo- tettavaa tietoa valintojen perus- tana</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii ha- kemaan ja vertai- lemaan tietoa sekä tunnista- maan kotitalou- teen liittyviä luo- tettavia tietoläh- teitä valintojensa perustana.</p>	<p>Tietojen han- kinta ja käyttö</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouteen liit- tyvää tietoa an- netuista lähteistä yksilöllisesti oh- jattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouteen liit- tyvää tietoa itsel- leen tutuista ja annetuista läh- teistä ja käyttää niitä toiminnas- saan.</p>	<p>Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouteen liit- tyviä tietoja voi- daan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytet- tävyyttä ja läh- teiden luotetta- vuutta.</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouteen liit- tyviä tietoja eri tietolähteistä. Oppilas arvioi tiedon ja lähtei- den luotetta- vuutta ja käytet- tävyyttä ja valit- see tehtävään sopivat lähteet.</p>
<p>T11 harjaannut- taa oppilasta lu- kemaan, tulkitse- maan ja arvioi- maan toiminta- ohjeita sekä merkkejä ja sym- boleja, jotka kä- sittelevät kotita- loutta ja lähiym- päristöä</p>	<p>S1, S2</p>	<p>Oppilas oppii lu- kemaan ja tulkitse- maan kotita- loutteen ja lä- hiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja sym- boleja sekä toi- mimaan niiden mukaisesti.</p>	<p>Toimintaohjeiden, merkkien ja sym- bolien käyttämi- nen</p>	<p>Oppilas tunnis- taa ja nimeää yk- sittäisiä toimin- taohjeita ja merkkejä.</p>	<p>Oppilas tunnis- taa, nimeää, luo- kittelee ja käyt- tää kotitalouden toimintaohjeita ja merkkejä an- nettujen ohjei- den mukaisesti.</p>	<p>Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toi- mintaohjeita, merkkejä ja sym- boleita.</p>	<p>Oppilas peruste- lee kotitalouden toimintaohjei- den, merkkien ja symboleiden käyttöä eri toi- minnoissa.</p>

<p>T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.</p>	<p>Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen</p>	<p>Oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja ja taitoja sekä yksittäisiä palveluita.</p>	<p>Oppilas käyttää kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan sekä kuvailee yksittäisiä kotitalouden palveluita.</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan.</p> <p>Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa perustellen ja luovasti kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan.</p> <p>Oppilas arvioi erilaisia kotitalouden palveluita ja perustelee niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.</p>
<p>T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tulkitsemaan kiertotalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä ympäristöä ja taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.</p>	<p>Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa</p>	<p>Oppilas luettelee joitakin ympäristöön ja rahan käyttöön liittyviä kotitalouden toimintoja.</p>	<p>Oppilas tietää, miten ympäristökuormaa voidaan vähentää sekä millaisia ympäristö- ja taloustekoja voidaan tehdä kotitalouksissa.</p>	<p>Oppilas tekee yksittäisiä arjen ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.</p>	<p>Oppilas tekee ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa johdonmukaisesti sekä perustellen niiden merkitystä kestävästä ja vastuullisesta elämäntavasta ja kuluttamisen kannalta.</p>

Oppilaanohjaus

Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisen itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LIITE 1. Perusopetusta täydentävä saamen kieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä saamen kielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän saamen kielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt saamen kielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on saamen kielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen ta- voite	Sisältöalueet	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppi- lasta edistämään taitoaan toimia erilaisissa vuoro- vaikutustilan- teissa ja arvioi- maan omaa toi- mintaansa niissä	S1	Oppilas oppii toi- mimaan monen- laisissa vuorovai- kutustilanteissa ja pystyy arvioi- maan toimin- taansa niissä.	Vuorovaikutusti- lanteissa toimi- minen	Oppilas osaa toi- mia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arki- sissa vuorovai- kutustilanteissa.	Oppilas osaa toi- mia tavanomai- sissa vuorovai- kutustilanteissa.	Oppilas osaa toi- mia monenlai- sissa vuorovai- kutustilanteissa ja pystyy arvioi- maan toimin- taansa niissä.	Oppilas osaa toi- mia tavoitteelli- sesti monenlai- sissa vuorovai- kutustilanteissa ja pystyy säätele- mään toimin- taansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa op- pilasta monipuoli- listamaan luku- harrastustaan kielitaidon mu- kaan sekä kartut- tamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Oppilas oppii tuntemaan moni- muotoisia kauno- kirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartutta- maan sana- ja kä- sitevarantoaan.	Sana- ja käsiteva- ranto	Oppilas osaa lu- kea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja media- tekstejä.	Oppilas osaa lu- kea erilaisia teks- tejä mutta pitäy- tyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lu- kea erilaisia kau- nokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lu- kea monipuoli- sesti erilaisia kau- nokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.

<p>T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtämään ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä.</p>	<p>Erittelevä ja kriittinen lukutaito</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.</p>	<p>Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.</p>	<p>Oppilas osaa lukea tekstejä käyttäen joitakin lukutapoja sekä ymmärtää sisällön ydinasiat ja mielipiteen perusteluineen ja pystyy tekemään jossakin määrin havaintoja kielen ja kuvien keinoista teksteissä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita.</p> <p>Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyypisiä tekstejä.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa.</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi.</p> <p>Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohdittujen tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyypisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>

Tekstien tuottaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuun sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuun ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoaan.	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksoittaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoa ja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.

T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
---	----	---	---	--	---	---	--

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	Oppilas oppii pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas tuntee jonkin verran saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja saamen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti erikielistä mediaa ja
--	----	---	------------------------------------	---	---	---	--

							kulttuuritarjontaa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	S4	Oppilas oppii tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	Oppilas osaa tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä. Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	Oppilas osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä sekä havainnoida puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietojansa saamen kielen keskeisistä rakenteista ja analysimaan niitä	S4	Oppilas oppii syventämään tietojansa äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisimpia saamen kielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla joitakin saamen kielen keskeisiä rakenteita tutuissa ympäristöissä.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla ja itsenäisesti saamen kielen keskeisiä rakenteita sekä käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa hyvin saamen kielen keskeiset rakenteet ja käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							

T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas oppii kehittämään toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä.	Monipuolinen saamen kielen käyttö	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä tukena opiskelussa ja yksinkertaisessa tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.
---	----	--	-----------------------------------	--	---	---	--

LIITE 2. Perusopetusta täydentävä romanikieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä romanikielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän romanikielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt romanikielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on romanikielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta ilmaistamaan itseään romanikielellä sekä toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioidaan omaa toimintaansa niissä	S1	Oppilas oppii toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätämään toimintaansa tilanteen mukaan.

Tekstien tulkitseminen							
T2 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kehittää tekstien tulkinnan taitoaan ja monipuolistaa sana- ja ilmaisuvarantoaan hyödyntäen sekä koulussa että muualla opittua	S2	Oppilas oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja ilmaisuvarantoaan.	Tekstien tulkinnan taito sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajuus	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 kannustaa oppilasta keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä syventämään tekstilajien tuntemustaan	S2	Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Teksteistä keskustelu ja tekstilajien tuntemus	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	Oppilas osaa keskustella teksteistä tutuissa viestintäympäristöissä ja tuntee joitakin tekstilajeja.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohkien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas tuntee eri tekstilajeja.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyypisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.

Tekstien tuottaminen							
T4 innostaa oppilasta vahvistamaan tekstien tuottamisen taitoa ja tuottamaan erilaisia tekstejä monimediasissa oppimisympäristöissä	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja monipuolistaamaan romanikielisen tekstin tuottamisen taitoaan.	Tekstien tuottaminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksoittaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoa ja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikieleen kirjallisuuteen ja mediaan, ymmärtämään omat mahdollisuutensa romanikielen säilyttäjänä sekä hyödyntämään kaksikielisyystään	S4	Oppilas oppii pohtimaan romanikielen käyttöä, sen merkitystä ja asemaa osana kaksikielisiä yhteisöjä. Hän oppii hyödyntämään romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Romanikielisen kirjallisuuden ja median tuntemus	Oppilas osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas tuntee jonkin verran romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä romanikielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.

LIITE 3. Perusopetusta täydentävä oppilaan oma äidinkieli

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä oppilaan omassa äidinkielessä vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä 9. vuosiluokalla määritellään, miten oppilas on saavuttanut perusopetusta täydentävän oman äidinkielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt oman äidinkielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan	S1	Oppilas oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätel-

omaa toimintaansa niissä							mään toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan luku-harrastustaan kielitaidon mukaan	S2	Oppilas tuntee monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman ja lukuharrastuksen monipuolistuminen	Oppilas osaa lukea erilaisia yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Oppilas kehittää erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtää ja tulkitsee erilaisia tekstejä.	Erittelevä ja kriittinen lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.	Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti käyttäen joitakin tekstinyymmärtämisen strategioita.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinyymmärtämisen strategioita. Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyypisiä tekstejä.
T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan	S2	Oppilas vahvistaa taitoaan pohtien tekstien yhteyttä	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa sekä taito	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja	Oppilas osaa hyödyntää mallien	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella

käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä		omiin kokemuksiinsa sekä keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi. Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	teksteistä pohkien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	tella myös itselleen uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
---	--	---	---	---	---	--	--

Tekstien tuottaminen

T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuun sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkautuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuun ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti myös pidempiä tekstejä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamista	S3	Oppilas sujuvoittaa ja monipuolistaa kirjoittamisen taitoaan ja	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito, ymmärrettävän	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin,	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin.

joittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta		oman äidinkielen kirjotusjärjestelmän hallintaa.	tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa jakottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoa ja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Oppilas rohkautuu tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja	S4	Oppilas pohtii kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana	Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tunnistaa joitakin oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertai-	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteettinsä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa

asemaa osana erilaisia kieliyh-teisöjä sekä hyö-dyntämään eri-kielistä mediaa ja kulttuuritarjon-taa		erilaisia kieliyh-teisöjä sekä hyö-dyntää omakie-listä mediaa ja kulttuuritarjon-taa.		Oppilas tuntee jonkin verran omakielistä me-diaa ja kulttuuri-tarjontaa.	lee niitä apukysy-mysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin, myös Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin.	muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyö-dyntää omakie-listä mediaa ja kulttuuritarjon-taa.	muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyn-tää luovasti ja itsenäisesti oma-kielistä mediaa ja kulttuuritarjon-taa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	Oppilas tunnistaa kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	Oppilas osaa tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä. Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	Oppilas osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietojaan	S4	Oppilas syventää tietojaan äidin-kielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisimpia äidin-	Oppilas tunnistaa mallien avulla joitakin äidinkielen keskeisiä	Oppilas tunnistaa mallien avulla ja itsenäisesti oman	Oppilas tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa

äidinkielen keskeisistä rakenteista ja analysoidaan niitä				kielensä rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	rakenteita ja käyttää niitä tuissa ympäristöissä.	äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas kehittää toimivaa kaksi- ja monikielisyyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä tekijänoikeuksia noudattaen.	Omakielinen ja monikielinen tiedonhaku ja tiedonkäsitely tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä	Oppilas harjoittelee käyttämään äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa hakea tietoa tavanomaisista lähteistä mallien avulla.	Oppilas käyttää mallien avulla äidinkieltään ja monikielisyyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.